

VALENCIÀ

2n d'ESO

QUADERN

1

Nom i cognoms

TEMARI DEL CURS

	Comprensió	Text Sintaxi	Lèxic Sociolingüística	Vocabulari	Normativa Ortografia	Redacció	Literatura
1	L'exposició	Les propietats lingüístiques	La formació de les paraules	Vocabulari 1	Les lletres 1 Dictat 1	Exposar	1800-1850 Mary Shelley Edgar Allan Poe
2	La descripció	Les categories gramaticals	L'origen de les paraules	Vocabulari 2	Les lletres 2 Dictat 2	Descriure una persona	1850-1870 Charles Dickens Victor Hugo
3	La notícia	Els sintagmes	Les locucions	Vocabulari 3	L'accent Dictat 3	Redactar una notícia	1870-1890 Mark Twain Anton Txékhov
4	La narració	El subjecte i el predicat	La variació lingüística	Vocabulari 4	L'accent diacrític Dictat 4	Contar una història	1890-1920 H.G. Wells Franz Kafka
5	L'argumentació	Els complements del predicat (1)	Els dialectes del català-valencià	Vocabulari 5	La dièresi + La majúscula Dictat 5	Opinar amb fonament	1920-1930 Virginia Woolf E. Hemingway
6	Les prescripcions	Els complements del predicat (2)	La variació funcional. Els registres	Vocabulari 6	L'apòstrof i el guionet Dictat 6	Escriure instruccions	1930-1940 Agatha Christie Samuel Beckett
7	El diari personal	Els complements del predicat (recapitulació)	Les llengües d'Europa	Vocabulari 7	Els signes de puntuació Dictat 7	Contar fets personals	1940-1950 Anna Frank George Orwell
8	El teatre	Classes d'oracions	Fenòmens de contacte de llengües	Vocabulari 8	La flexió verbal Dictat 8	Compondre un guió teatral	1950-1960 J.D. Salinger Harper Lee
9	L'entrevista	Anàlisi lingüística	El valencià hui dia	Vocabulari 9	Altres normes Dictat 9	Redactar una entrevista	1960-2010 Italo Calvino José Saramago

TEMA 1

1

1.1	Comprensió escrita	L'exposició
1.2	Text	Les propietats del text
1.3	Lèxic	La formació de les paraules
1.4	Vocabulari	Vocabulari 1
1.5	Normativa	Les lletres 1
1.6	Ortografia	Dictat 1
1.7	Expressió escrita	Exposar
1.8	Literatura	1800-1850: Mary Shelley i Edgar Allan Poe

1.1. COMPRENSIÓ ESCRITA

L'EXPOSICIÓ

El ramadà i la quaresma

El ramadà i la quaresma són dos sistemes de dejuni de diferent concepció però amb la mateixa finalitat, que instituïren les dos religions monoteistes més importants del món: la musulmana i la cristiana, amb fins aparentment espirituals però d'evident i subreptícia destinació corporal.

Ens explicarem, i per a fer-ho hem de remuntar-nos a l'edat mitjana, o fins i tot abans. En aquelles èpoques, la societat era primitiva tant en l'aspecte físic com en l'anímic: el nivell cultural era baixíssim, el 90% del poble analfabet i la cultura només era en els cenobis, amb els frares escrivans i abats i bisbes intel·ligents.

Aleshores, hi havia un poble que era capaç d'endrapar un cabrit per a esmorzar, tres fogasses de pa per a berenar i mig bou entre el dinar i el sopar, i no diguem el vi, que serien cinc litres diaris de vi del coster. Les defuncions per ictus, embòlies, aturades cardiovasculars i altres devien estar a l'orde del dia, fins que les autoritats pensants deduirien que d'eixes malalties n'eren responsables els banquetes, les solls, els castellars, els galliners i els prats de vaques, amb les seues aportacions a favor de les farteres. Llavors es degueren vore en l'obligació d'instaurar els dejunis, que el cervells pensants haurien deduït que eren necessaris de fer a la primavera (l'època més perillosa per a l'aparició d'aquelles malalties), i amb la finalitat de salvar com més vides millor. Heus ací l'origen dels dejunis quaresmals, que a la societat d'aquells temps, amb la seua manca de cultura però molt immersa en religió, acabarien per fer-li's entendre a base de prohibicions teològiques per tal que els acceptara el públic ignorant.

Anem al camp àrab. Mahoma, que era un profeta molt llest, va entendre que en determinades èpoques era perjudicial per als seus seguidors la ingesta d'aliments sota el sol abrasador africà, unes menges que per altra banda els posaven en condicions òptimes per a rebre malalties de mort. És el cas de la ingesta de porc, que s'havia de regular al desert, on l'aigua és escassa. I no diguem res del vi i els alcohols, encara més que perjudicials en la canícula. Llavors, basant-se en el que havien fet els cristians 622 anys abans, decidiria instaurar també un règim de dejunis, en este cas per a evitar el panorama de morts produït per la calor angoixant i la reverberació solar, que són presents al desert tot l'any, amb una normativa diferent a la cristiana, però a la fi, amb les mateixes finalitats. Heus ací el ramadà.

Els dejunis cristians durant aquells primitius temps i durant alguns segles foren molt rigorosos. Durant quaranta dies no podien menjar cap mena de carn, ni tan sols els seus derivats, com la llet, els ous ni els formatges; s'havia d'escurçar la ingesta dels aliments insans a nivells baixos, amb la qual cosa, per tant, quedaven les dietes diàries reduïdes a pa, peix, gramínies i verdures cuinades sense ingredients carnis i encara controlades pel que respecta a la quantitat.

Quant al ramadà, durant un mes sencer, des que surt el sol fins que es pon, no podien (ni poden) menjar aliments ni beure líquids de cap classe, ni tan sols engolir-se la saliva. No poden tampoc fer l'acte sexual, amb el greuge que els càstigs que apliquen per trencament de les prohibicions es porten a terme en les places públiques i van des de la flagel·lació fins a les fuetades, segons els casos.

Pel que fa al costat cristià, amb el pas del temps i amb l'entrada de nous fàrmacs, remeis i medecines, els dejunis i les abstinències s'han atenuat molt, per no dir que només han romàs testimonials. No passa així en el món àrab, on segueixen aplicant-los amb la mateixa contundència.

Els dies de la setmana

Tots sabem que la setmana té set dies, però ¿per quins motius en té set precisament? Seria més lògic que en tinguera deu, ja que usem el sistema decimal per a comptar. Els revolucionaris francesos varen fer setmanes de deu dies, però la cosa no va arrelar. També seria molt lògic que la setmana tinguera cinc dies, perquè tenim cinc dits en cada mà i la manera més antiga i més natural de comptar és amb els dits de la mà. A més, seria més pràctic perquè l'any tindria setanta-tres setmanes justes (excepte en els anys de traspàs). Els revolucionaris bolxevics varen implantar la setmana de cinc dies, però també varen fracassar.

La setmana de set dies s'endinsa en la nit dels temps. Les cultures més antigues de la humanitat, com els babilonis, ja l'empraven. D'aquelles antigues cultures mesopotàmiques la varen heretar els grecs i els romans i d'ells l'hem heretada nosaltres. El número set és un número màgic en les cultures antigues que són la base de la nostra: els set savis de Grècia, les set meravelles del món antic, els set mars, els set continents, les set edats de l'home, els set pecats capitals, el set sagraments, els set turons de Roma, etc. La causa és que en aquella època llunyana només era possible veure en el cel set cossos celestes —el sol, la lluna i cinc planetes—, que es podien distingir clarament dels estels, molt més xicotets. Això del número set és una qüestió històrica que tenim molt arrelada.

Els noms que els antics romans donaven als dies de la setmana eren: *dies Solis* 'dia del sol', *dies Lunæ* 'dia de la Lluna', *dies Martis* 'dia de Mart', *dies Mercurii* 'dia de Mercuri', *dies Iovis* 'dia de Júpiter', *dies Veneris* 'dia de Venus' i *dies Saturni* 'dia de Saturn'. Donaven a cada dia el nom d'un dels set cossos celestes que són visibles a ull nu, és a dir, els planetes Mart, Mercuri, Júpiter, Venus i Saturn (que també eren déus del panteó romà), a més del Sol i de la Lluna. Dels antics noms llatins deriven els noms actuals en totes les llengües romàniques (excepte en portugués), amb dos canvis molt significatius: *dies Saturni* 'dia de Saturn' es va canviar per *dies Sabbati* 'dia del sàbat' i *dies Solis* 'dia del sol' per *dies Dominicus* 'dia del Senyor'.

La Bíblia diu que Déu va fer el món en sis dies i el seté va descansar. Els hebreus dedicaven —i continuen dedicant— el seté dia, és a dir, el dissabte, al descans. L'anomenen *shabbat* (pronunciat 'xàbat'), que en hebreu significa 'repòs'. Els romans varen copiar dels hebreus el costum de fer un dia de descans setmanal i varen decidir que fora el darrer de la setmana, el mateix que celebraven els hebreus. Per això es va canviar *dies Saturni* per *dies Sabbati*.

El canvi de *dies Solis* per *dies Dominicus* es va fer més tard, en el segle IV, quan ja s'havia consolidat el cristianisme en l'Imperi Romà. Va ser l'emperador Constantí qui va ordenar que es fera el canvi. Es va decidir que el dia dedicat al Senyor, és a dir, al Déu dels cristians, fora precisament el *dies Solis* perquè la creença cristiana és que Jesucrist va morir un divendres i va ressuscitar al tercer dia. El dia del sol va passar a ser el dia del Senyor, el dia de descans per als cristians. Era el primer dia de la setmana, però posteriorment es va decidir que passara a ser el darrer i ser així el seté, el que va descansar Déu segons la Bíblia, i d'eixa manera llevar protagonisme als hebreus. En molts països, la setmana comença en dilluns i acaba en diumenge, però en alguns, com ara Portugal o el Brasil, la setmana continua començant per diumenge.

1.2. TEXT

LES PROPIETATS DEL TEXT

Els textos han de complir **tres propietats**: l'adequació, la coherència i la cohesió.

1. Classifica les paraules següents en el quadre.

L'**adequació** consisteix en adaptar el text a la situació comunicativa. Generalment, les paraules són **neutres** (*casa, parlar...*), però algunes són **col·loquials** (*flipar, empollar...*) i unes altres són **cultes** (*perícia, vituperi...*). Cal adequar-se al **registre** per a no causar estranyesa.

motxilla / hegemonia / interessant / flipat / inocular / friqui / dibuix /
cabrejar-se / copernicà / conduir / alié / comprar / punyetera / tómbol / fotre

paraules col·loquials	paraules neutres	paraules cultes

2. Subratlla la paraula inadequada de cada oració i proposa'n una d'alternativa.

Exemple: Tio, esguarda'm quan et parlo. → mira'm

- a) En aquella estança s'esdevingué un succés acollonant. → _____
- b) El van clavar al presidi perquè havia pispat pasta. → _____
- c) El profe ho va dilucidar amb una senzillesa envejable. → _____
- d) Tanmateix, no hi podia romandre; havia de fotre el camp. → _____
- e) Les noces d'argent d'en Marc i na Rosa van molar molt. → _____

3. Ordena numèricament les oracions següents, que corresponen a una narració.

La **coherència** consisteix en organitzar les idees del text de manera que mantinguen una relació lògica i no siguin contradictòries. Un text és coherent quan la informació que conté es distribuïx en **paràgrafs**, les oracions estan ben delimitades amb **signes de puntuació** i cada oració –llevat de la primera– té una **relació** raonable amb l'oració precedent.

	Resulta que Molière vestia de groc quan va morir per un atac mentre actuava.
	El groc, però, també ha esdevingut no apte per a supersticiosos fora dels teatres.
	L'origen és la mort sobtada del gran dramaturg i actor francès Molière en 1673.
	¿Sabeu per quina raó els actors no van mai de groc dalt de l'escenari?
	Per eixe motiu, molts actors eviten portar res groc en les seues representacions.

4. Detecta les quatre incoherències que conté la recepta sobre com fer un ou caigut.

En primer lloc, poseu bona cosa d'oli en una paella menuda i fonda, i escalfeu-lo a foc ben viu. Quan l'oli comence a fumejar, trenqueu la closca de l'ou i aboqueu el rovell i la clara a la paella. A continuació, saleu l'ou lleugerament. El rovell conté aproximadament unes 60 calories. Amb una cullera, agafeu oli brulent i ves tirant-lo damunt de l'ou fins que la clara quede ben cuita, però procurant que el rovell mantinga sucós i líquid. La clau està en coure l'ou a foc lent. Per a acabar, retireu-lo del foc, afegiu un pessic de sal i serviu-lo ben calent.

Una oració que no lliga i sobra	
Un verb en una altra persona	
Una informació contradictòria	
Una informació repetida	

5. Relaciona cada oració amb el recurs que conté per a evitar repeticions.

La **cohesió** consisteix en evitar repeticions innecessàries i en enllaçar les oracions. Per a **no repetir informació** sense caler, es recorre a l'elisió de fragments, a l'oració composta i a pronoms, sinònims, hipònims i hiperònims. D'altra banda, per a explicitar la relació entre dos oracions s'utilitzen **connectors**, com ara *per tant*, *és a dir* o *no obstant això*.

a) El mòbil tenia poca bateria. Ens va tocar carregar-lo.		elisió del subjecte
b) Txarango és un grup de música <u>que</u> es formà l'any 2010.		oració composta
c) Hi havien molts salzes. <u>Estos arbres</u> caducifolis són...		pronon
d) Ens referim a Jamie Cullum. <u>El músic britànic</u> ha oferit...		sinònim
e) La fàbrica tancà. No va aguantar els efectes de la crisi.		hiperònim

6. Relaciona les oracions de cada fragment proposat per a cohesionar-les.

La casa estava abandonada. A la casa va nàixer ell. Uns inversors van comprar la casa.

Anna vol un joc. El joc agrada molt a Anna. Els pares han decidit regalar el joc a Anna.

7. Completa el fragment amb els connectors proposats.

per l'altre costat / per tant / comptat i debatut / per un costat / tanmateix

En l'estudi dels éssers vius, definim una espècie com a aquell conjunt d'individus que poden encreuar-se i produir descendència fèrtil. _____, un cavall i un hipopòtam no són de la mateixa espècie. _____, un cavall i un ase sí que poden tindre descendència: _____, el mul eguí (híbrid de cavall i somera) i, _____, el mul somerí (híbrid d'euga i ase). Però els híbrids, que són el resultat de l'encreuament d'individus d'espècies distintes, no són fèrtils. _____, podem concloure que el cavall i l'ase no són de la mateixa espècie.

8. Explicita els casos en què el text A no segueix les propietats textuais.

Text A

Durant el Renaixement, l'escultura dels segles immediatament anteriors es considerava una caca. L'escultura anterior al Renaixement va ser anomenada «gòtica», es creia que era fruit de la cultura dels gots. Els que van viure en l'època gòtica no van fer servir mai el terme «gòtic» ni es consideraven bàrbars. L'aparició de l'art gòtic va ser vist com a una cosa guai i va ser anomenat *opus modernum*, «obra moderna». Els gots eren uns bàrbars responsables de la desaparició de l'Imperi Romà.

Text B

Durant el Renaixement, l'escultura dels segles immediatament anteriors es considerava grollera; en conseqüència, la van anomenar «gòtica», perquè es creia que era fruit de la cultura dels gots, uns bàrbars responsables de la desaparició de l'Imperi Romà.

Tanmateix, els que van viure en l'època gòtica no van fer servir mai aquesta denominació ni es consideraven bàrbars. Ben al contrari: l'aparició de l'art gòtic va ser vist com a una innovació i, per eixa raó, va ser anomenat *opus modernum*, és a dir, «obra moderna».

2 errors d' adequació del text A	
2 errors de coherència del text A	
2 errors de cohesió del text A	

1.3. LÈXIC

LA FORMACIÓ DE LES PARAULES

1. Completa el fragment amb les paraules clau proposades.

derivació, morfema, sufix, primitiva, lexema, prefix, derivada

Per a crear paraules noves, recorrem generalment a paraules ja existents del nostre idioma. Així, per exemple, el nom "llibreria" està format a partir de "llibre"; diem que "llibreria" és una paraula _____ de "llibre", i "llibre" és la paraula _____. La paraula "llibreria" està formada per un _____ ("llibr-"), que és la base de la paraula, i un _____ ("-eria"), que és la part que canvia (*llibr-er, llibr-eria, llibr-eta*). Finalment, el morfema derivatiu es diu _____ quan va darrere del lexema (*agrad-able*) i _____ quan va davant (*des-agradable*). En resum, la _____ és un mecanisme per a crear paraules noves (derivades) que consisteix en adjuntar morfemes a paraules ja existents (primitives).

2. Identifica les paraules derivades del quadre, subratlla'n el morfema derivatiu i digues de quina paraula deriven. Si la paraula és primitiva, indica-ho també.

Exemple: llibreria < llibre / llibre (prim.)

llaurador	problema	cirerer	quilogram
interés	besavi	artístic	golejar
desigual	armari	pianista	neoclàssic
artístic	coautor	discutir	desitjable

3. Crea paraules derivades de la categoria indicada a partir d'estes primitives.

Exemple: gran (adj.) > grandària (n.)

- a) animar (____) > _____ (n.) f) infant (____) > _____ (adj.)
b) pedal (____) > _____ (v.) g) fàcil (____) > _____ (v.)
c) lluny (____) > _____ (adj.) h) alegre (____) > _____ (n.)
d) boig (____) > _____ (n.) i) diari (____) > _____ (adv.)
e) cicatriu (____) > _____ (v.) j) bena (____) > _____ (v.)

4. Convertix les oracions següents en sintagmes nominals, com si foren titulars.

Exemple: Els xiquets miren atentament. → La mirada atenta dels xiquets(.)

- a) Hospitalitzen d'urgència els ferits.
b) L'equip ha perdut estrepitosament.
c) Els experts investiguen la cova al detall.
d) L'empresa contracta recentment un químic.
e) Alguns clients usen malament les instal·lacions.

5. Reconstruïx les fases per les quals s'han creat estes paraules derivades.

La derivació és un **mecanisme recursiu**, és a dir, podem crear paraules derivades sobre paraules derivades: *fi* > *final* > *finalista* > *semifinalista*.

Exemple: ciutadania → ciutat > ciutadà > ciutadania

- a) cafeteria
- b) nacionalisme
- c) descortesia
- d) assegurança
- e) interactivitat
- f) trasplantament
- g) anormalitat
- h) desclassificació

6. Completa el fragment amb les paraules clau proposades.

derivatius, flexionada, gènere, morfemes, flexius, primitiva

Els _____ que hem estudiat són _____ (sufixos i prefixos) i servixen per a crear paraules noves. Així, per exemple, la paraula derivada “clauer” és una paraula diferent de la seua _____ (“clau”) perquè el sufix “-er” aporta un significat nou. Per contra, existixen altres morfemes, anomenats _____, que no aporten un significat nou sinó informació gramatical, com ara el nombre (singular o plural), el _____ (masculí o femení), la conjugació, el temps, etc. Així, per exemple, “clau” i “claus” són dos formes de la mateixa paraula i que la paraula està _____.

7. Completa la taula amb els parells de paraules següents.

poma / pomes sal / salar sis / sisé veïns / veïnat
ferrer / ferreters llop / lloba lògica / il·lògica cosina / cosins

una paraula flexionada	dos paraules diferents

8. Completa el fragment amb les paraules clau proposades.

derivada, composició, composta, culta

A més de la derivació, hi ha un altre mecanisme intern per a crear paraules noves, i és la _____, que consistix en unir dos o tres paraules. Per exemple, de la unió de les paraules “parar” i “caiguda”, hem creat una paraula nova (“paracaigudes”), que diem que és _____. Quan algun membre de la paraula composta és un nom grec o llatí, com *biblioteca* o *hidroavió*, diem que la composició és _____. Quan el membre inicial és grec o llatí però no és un nom, com *semi-* o *extra-*, es tracta d'un prefix cult i la paraula és _____.

9. Classifica les paraules en el quadre.

pintallavis, insegur, cadira, metabolisme, original, agredolç, contents, subtítol, xenofòbia, facilitar

paraules primitives	paraules derivades		paraules compostes	
	amb sufix	amb prefix	cultes	no cultes
dibuix	jugador	postguerra	atmosfera	parallamps

10. Completa el fragment amb les paraules clau proposades.

separats, interna, ortogràfic, aglutinats, locucions, externa, compostos

Les paraules compostes generen un dilema _____, ja que els seus membres es poden escriure aglutinats (*fotocòpia*) o no (*peix espasa*). El criteri és la flexió: si el compost té una flexió _____ (*fotocòpies*), els seus membres s'escriuen _____; per contra, si el compost té una flexió _____ (*peixos espasa*), els seus membres s'escriuen _____. Estos compostos que no s'escriuen aglutinats no es consideren paraules sinó _____; per tant, encara que “fotocòpia” i “peix espasa” són dos _____, “fotocòpia” és una paraula i “peix espasa” és una locució.

11. Forma noms compostos a partir dels mots següents i escriu-los en plural en el quadre per a saber si s'escriuen aglutinats (*marededeus*) o no (*decrets llei*).

A: mare, decret, cançó, mig, hora, va, tant, sord, mal, granja, ull, compra

B: de, per, i

C: deu, llei, punta, poll, campista, ve, escola, protesta, son, cent, mut, venda

paraules compostes		locucions	
marededeus		decrets llei	

12. Completa el fragment amb les paraules clau proposades.

derivades, família, compostes, arrels, primitiva

Una _____ de paraules és el conjunt de paraules que provenen de la mateixa paraula _____ (l'arrel). Per exemple, pertanyen a la família “_____” les paraules _____ “solar”, “solejat” i “insolació”, i les paraules _____ “gira-sol” i “para-sol”, que també pertanyen a la família “girar” i “parar”, respectivament. En canvi, les paraules “solana”, “soledat” i “entresol” no són de la mateixa família perquè les seues _____, tot i ser idèntiques (“sol”), tenen significats diferents.

1.4. VOCABULARI 1

Primera ronda

1. Fruita grossa i redona de pell de color verd fosc i de polpa roja i refrescant.
2. Òrgan de l'olfacte.
3. Part plana i descoberta de dalt d'un edifici on s'estén la roba.
4. Taca redona i fosca que surt a la pell.
5. Angle format per dos parets contigües d'un edifici.
6. Llegum marró arrodonit i aplanat que és ric en ferro.

Segona ronda

1. Personatge femení d'un conte que va perdre una sabata a les 12 de la mitjanit.
2. Figura fosca que projecta un objecte quan tapa la llum.
3. Utensili amb el qual ens mengem la sopa o un iogurt.
4. Òrgan contingut en el crani amb el qual pensem.
5. Peça cònica que duen els penitents de les processons de Setmana Santa.
6. Conjunt d'atraccions ambulants que es munten en festes assenyalades.

Tercera ronda

1. Ferramenta amb una fulla corba per a tallar herba o per a segar blat.
2. Acció que fem quan ens fa molta gràcia un acudit.
3. Collita del raïm.
4. Persona generalment jove que ajuda el capellà durant la missa.
5. Llesca de pa calfada al foc.
6. Joc d'equip que consistix en fer gol a la porteria rival amb les mans.

Quarta ronda

1. Bosseta d'una peça de roba on guardem les claus, el mòbil, la cartera, etc.
2. Paper enrotllat en forma de con per a contindre confits, castanyes, etc.
3. Cuixa o espatlla de porc salada i deixada secar durant un temps.
4. Part d'un seient on es recolza l'esquena.
5. Conjunt d'ovelles o cabres que es crien i pasturen junts.
6. En atletisme, salt executat per mitjà d'una barra molt flexible.

Cinquena ronda

1. Excavació llarga i estreta feta en terra per a fer una canalització.
2. Tira de flors o de fulles que es fa servir com a adorn.
3. Persona que s'encarrega d'atendre els passatgers a bord d'un avió o d'un tren.
4. Arbust molt espinós que fa flors grogues.
5. Lloc tancat en forma de rectangle on es juga a pilota valenciana.
6. Part externa dels troncs dels arbres.

Sisena ronda

1. Bloc d'acer damunt del qual els ferrers donen forma al ferro a colp de martell.
2. Arbre de muntanya molt alt que té l'escorça blanquinosa.
3. Dolor intermitent al cap que pot provocar vòmits i trastorns de la visió.
4. Tub o conducte destinat a la conducció o a la distribució de fluids.
5. Pastís en forma d'anella que porta dins una figureta i una fava.
6. Crustaci gran de pinces enormes que es sol cuinar amb l'arròs.

ACTIVITATS DE VOCABULARI

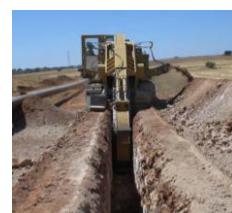
1. Completa les oracions amb la paraula del vocabulari adient.

- a) El gos pixà contra el _____ de l'edifici.
- b) Els penitents de la confraria de l'Esperança porten la _____ verda.
- c) L'equip d'_____ de Benicarló mou la pilota amb les mans molt bé.
- d) El _____ d'ovelles pasturava per la devesa.
- e) M'he esgarrinxat amb les punxes de les _____ al bosc.
- f) El _____ estava ple per vore el partit de pilota valenciana.
- g) Quan tinc _____, m'entren ganes de vomitar.
- h) El _____ és la meua fruita d'estiu preferida.
- i) Tenia la _____ dels pantalons foradada i va perdre les claus.

2. Subratlla la paraula correcta de cada sèrie.

peca piga	gaviota gavina	respatller respaldo	yunque enclusa	nas nariz
cullera cutxara	vendimia verema	rasa zanja	cerebro cervell	escolà monaguillo

3. Escriu el nom que correspon a cada imatge.

--	--	--	--

--	--	--	--

4. Traduïx estes oracions al valencià.

a) Las lentejas que cocina la azafata están buenísimas.

b) I'll see you on the roof of the buiding.

c) Ella segaba el trigo con la hoz.

d) Cinderella is my favorite Disney movie.

e) Los abedules tienen la corteza blanca.

f) Muerde con fuerza el jamón; está duro.

g) Prepara las tostadas con mantequilla.

h) El toro tiene los cuernos muy largos.

i) I like rice with lobster.

j) Mireia es campeona de salto con pértiga.

5. Completa les oracions amb la paraula del vocabulari adient.

a) A l'estiu m'agrada més estar assegut a l'_____ de la figuera.

b) A les festes d'agost planten la _____ prop de la piscina.

c) M'enamora la _____ tan bonica que té.

d) Per Tots Sants vaig comprar una _____ de castanyes.

e) Vam adornar el magatzem amb _____ per l'aniversari de Pere.

f) La _____ del gas va rebentar i van fer una _____ per a arreglar-la.

g) El dolç típic del dia de Reis és el _____.

h) El ferrer colpejava el ferro damunt de l'_____.

i) L'_____ ajuda el capellà durant la missa.

6. Escriu una oració amb cada paraula de manera que se'n veja el significat.

a) verema _____

b) rasa _____

c) garlandes _____

1.5. NORMATIVA

LES LLETRES (1)

1. ALTERNANÇA DE CONSONANTS

ca que qui co cu	blanca, blanques, blanquíssim, blancor	busco, busques, busca, busquen
ga gue gui go gu	amiga, amigues, amiguisme, amigots	jugo, jugues, juga, juguen
qua qüe qüi quo	aquàtic, aqüeducte, aqüífer, aquós	adequo, adeqües, adequa, adeqüen
gua güe güi guo	llengua, llengües, lingüista, llenguota	aiguo, aigües, aigua, aigüen
ja ge gi jo ju	roja, roges, rogíssim, rojor, rojura	penjo, penges, penja, pengem
ça ce ci ço çu	dolça, dolces, dolcíssim, dolços	alço, alces, alça, alcen

1. Completa els espais amb les paraules flexionades correctament.

- a) una bajoca → dos _____ és fosca → són _____
- b) un giga → dos _____ és groga → són _____
- c) la Pasqua → les _____ la llengua → les _____
- d) una taronja → dos _____ la granja → les _____
- e) una plaça → dos _____ xics feliços → xiques _____

2. Flexiona els verbs de la taula en present d'indicatiu.

	jo	tu	ell, -a	nos.	vos.	ells, -es
tocar	toco / toque					
nugar						
adequar						
menjar						
llançar						

3. Subratlla la paraula mal escrita de cada sèrie i corregix-la.

- a) botiguer, arruges, sanguini, carreguem, giques → _____
- b) eqüestre, bajoques, equació, antiqüat, liqüeu → _____
- c) egues, piragüista, següent, espigues, paraguaià → _____
- d) barrejar, argila, netejem, ingerir, desitgem → _____
- e) puces, avançat, abraceu, llençol, descalçes → _____

2. MANTENIMENT DE CONSONANTS EN LES FAMÍLIES DE PARAULES

s	casa, casament, casalici, casolà...	ss (-s)	trossos, trossejar, destrossar... (tros)
z	esmorzo, esmorzes, esmorza...	h	harmonia, harmoniós, filharmònic...
b (-p/-b)	cabell, cabut, cabotada... (cap)	v (-u)	bevem, bevia, bevedor... (beu)
tl / tll	ametla, ametler, ametlerar...	l·l (-l)	síl·laba, sil·labejar, monosíl·lab...

4. Completa les paraules derivades amb les consonants adients.

- a) **presos** → pre__ó, pre__oner, empre__onar, pre__idiari
 b) **herba** → __er__er, __er__oristeria, __er__icida, __er__ívor
 c) **passos** → pa__ar, pa__ejar, pa__adís, avantpa__at
 d) **novel·la** → no__e__ista, no__e__esc, foton__e__a
 e) **adherir** → ad__esió, ad__erència, ad__esiu, antiad__erent

3. B / V

br, bl	mb	nv	adv	serv-	sorb-	verb-
brusa oblidar	ombra àmbit	canvi invent	advocat advertir	observar conservar	absorbir sorbet	adverbi reverberar
-ava, -aves, -àvem, -àveu, -aven					-ure → v	
estava, estaves, estava, estàvem , estàveu , estaven ALERTA: arribar → arrib- + -ava = arribava					escriure → escrivim beure → bevem	
paraules freqüents amb v					paraules freqüents amb b	
avorrir, canvi / canviar, cavall, covard, govern, gravar, haver, llavi, pavelló, prova / provar, savi					acabar, arribar, basc, mòbil, trobar	

5. Flexiona els verbs següents en pretèrit imperfect d'indicatiu.

Para compte amb les terminacions **-àvem / -àveu** i **-íem / -íeu** perquè sempre s'accentuen.

	jo / ell, -a	tu	nos.	vos.	ells, -es
posar	posava				
canviar					
beure					
trobar					
escriure					

6. Completa estes paraules amb *b* o *v*. Només si encertes tots els espais sense consultar la teoria, obtindràs com a recompensa les deu monedes d'or.

go__ern	co__ards	mò__il	compro__ar	escri__ia
aca__ar	a__orriment	arri__a__es	ad__er__i	o__ser__a__en

4. J / G / IG

-jecc- / -ject-	-atge, -etge, -otge, -utge	-ejar
projecció, projecte	formatge, metge, rellotge, jutge	netejar, netejaves, netegen, netejà...
ge / gi	-ig → ja, ge, jo	
conserge, estranger, girafa, targeta	roig, roja, rojos, roges <small>roija, roijos, roiges</small>	assaig, assajos, assajar, assagen
S'escriuen amb <i>t</i>		
mig, mitja, mitjos, mitges desig, desitjos, desitjar, desitgeu	lleig, lletja, lletjos, lletges pitjor, pitjors	rebuig, rebutjos, rebutjar, rebutges enuig, enutjos, enutjar, enutgen

7. De les quinze paraules següents, cinc estan mal escrites. Subratlla-les i reescriu-les baix correctament.

estrangeres, passetjar, injecció, enuig, empitjorar, tarjeta, desitgem, assatjos,
mitges, pedaleja, consergeria, roijos, rebujades, festegen, girafa

--	--	--	--	--

5. I / J

i	jo	ja	paraules freqüents amb j	paraules freqüents amb i
blanc i negre Marc i Irene	Jo ja ho sabia. En valencià, la jota de <i>jo</i> i <i>ja</i> es pronuncia i.		trajecte, projecte jaciment, assajar	al·leluia, Baiona, desmaiar, escaiola, iarda, lolanda, iode, iot, ioga, iogurt, io-io

8. Traduïx estes oracions al valencià.

- a) Tienes yogur en el labio. → _____
- b) I like horses and giraffes. → _____
- c) Don't change your cell phone. → _____
- d) La conserje es vasca. → _____
- e) El yacimiento es del gobierno. → _____
- f) The lawyer was bored. → _____
- g) Escribid a Juan e Inés. → _____
- h) Yolanda se había desmayado. → _____
- i) I've already arrived. → _____
- j) Aleluya, ya lo terminé. → _____

1.6. ORTOGRAFIA

DICTAT

Les llàgrimes de cocodril

En l'antiguitat es deia que els cocodrils atreien les seues víctimes amb un gemec peculiar i estrany, molt semblant al plor. També s'explicava que aquests animals ploraven sobre les restes de les seues preses després d'haver-les devorat. Ara sabem que les famoses llàgrimes de cocodril són una secreció aquosa que manté hidratats els ulls de l'animal fora de l'aigua, però no tenen res a veure amb el plor.

Les glàndules salivals i lacrimals d'aquests rèptils estan situades molt pròximes les unes de les altres, així que s'estimulen constantment i, en conseqüència, l'animal plora mentre menja. Això, afegit a la fantasia popular, va donar origen a l'expressió "llàgrimes de cocodril", que s'usa quan algú fingix dolor davant d'un fet desgraciat. [123]

1. Completa els espais següents sense cometre cap error d'ortografia.

En l'anti___tat ___s d___a que els cocodrils atr___en les seues ___ctimes amb un ___emec peculiar i e___tra___, molt sembla___ al plor. Tamb___ s'explica___a que aque___ animals plora___en sobre les restes de les seues pre___es despr___s d'haver___es de___orat. Ara sa___em que les famo___es ___grimes de cocodril s___n una secre___ a___osa que mant___ ___idratats els ulls d___ animal fora d___ aigua, per___ no t___nen res a ___eure amb el plor.

Les gl___ndules sali___als ___ lacrimals d'aquests r___ptils est___n situades molt pr___ximes les unes de les altres, aix___ que ___estimulen consta___ment i, en conse___ncia, l'animal plor___ mentre men___a. Aix___, afe___it a la fanta___ popular, va donar or___gen a l'expre___ió "llàgrimes de cocodril___", que s'usa ___uan alg___ fing___ dolor dava___ d'un fet desgra___iat.

2. Destaca en colors les grafies del text que et resulten més difícils.

3. Lletreja les paraules que et dictaran.

DICTAT 1

Número de faltes (no repetides)

- 1. **Escolta** el text una vegada sencera. Ací no has d'escriure. Fixa't en la pronúncia.
- 2. **Escriu amb bolígraf blau** cada fragment dictat (només es dictarà dos vegades). Si et perds, deixa un espai en blanc.
- 3. **Torna a escoltar** el text sencera. Ara és quan has de revisar el dictat, fixar-te en la puntuació i completar els possibles espai en blanc.

- 1. **Subratlla en boli verd o roig** les paraules mal escrites i reescriu-les dalt.
- 2. **Registra les faltes** no repetides en el quadre i corregix-les.

LLETRES			
quan	Gerard	arribàvem	estranger
<u>cuan</u>	<u>Gerard</u>	<u>arribabem</u>	<u>extranjer</u>
SIGNES			
perquè	això	l'obra	es dutxa
<u>perque</u>	<u>aixó</u>	<u>la obra</u>	<u>és ducha</u>

1.7. EXPRESSIÓ ESCRITA

EXPOSAR

TEORIA

1. **Definició.** Exposar (o explicar) és donar informació de manera clara, ordenada i objectiva sobre un tema determinat. [Consulta les tipologies textuais en l'apèndix.]
2. **Estructura.** Els textos expositius tenen un títol i el cos. El cos prototípic sol dividir-se en tres parts, que en algun cas poden anar encapçalades amb subtítols.
 - a) En la **introducció** es presenta el tema en un paràgraf.
 - b) En el **desenvolupament**, que és la part més extensa, es despleguen els diversos subtemes que es volen tractar;
 - c) En la **conclusió**, que és opcional, es tanca l'escrit amb una visió general.
3. **Característiques**
 - a) En una exposició, l'autor és **objectiu**, és a dir, informa sense donar la seua opinió; per això, predomina la 3a persona i no apareix mai la 1a del singular.
 - b) Com que l'àmbit de l'exposició és acadèmic i el to és seriós, es fa servir un **registre neutre o formal**; no es fan servir expressions col·loquials.
 - c) L'autor usa un **vocabulari especialitzat**, propi dels experts en el tema, però, si cal, s'adapta als seus receptors i explica les paraules.
 - d) Es poden fer servir **recursos gràfics** diversos: pics i numeració, taules, gràfiques, mapes, imatges...
4. **Exemples.** Són textos predominantment expositius els llibres escolars, els manuals, les enciclopèdies, els diccionaris, les monografies, els exàmens, els apunts, els fullets explicatius, les conferències, etc.

COMENTARI

L'escrit "Els dies de la setmana" és _____ perquè informa amb claredat, orde i objectivitat sobre un _____, que en este cas és la setmana. L'escrit està distribuït en cinc _____ dividits en dos parts. Els dos primers expliquen per quin motiu la setmana no té _____ (1r paràgraf), sinó que en té set (2n paràgraf). D'altra banda, els paràgrafs 3, 4 i 5 expliquen per què els dies de la setmana tenen eixos _____; concretament, els dos últims paràgrafs estan dedicats a explicar per què el dia de Saturn va passar a dir-se _____ (4t paràgraf) i per què el dia del sol va passar a dir-se _____ (5é paràgraf).

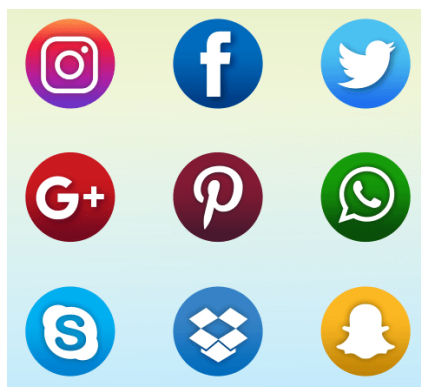
Pel que fa a les característiques, ens adonem que l'escrit és _____ perquè l'autor transmet informació evitant donar el punt de vista personal; per això els verbs no estan en _____ persona singular ("és", "varen fer"...). D'altra banda, es fa servir _____ especialitzat en les cultures antigues ("mesopotàmiques", "sagraments", "panteó") i, com que es tracta una qüestió acadèmica i seriosa, el registre és _____. No es fa servir cap recurs gràfic.

PRÀCTICA

1. **Objectiu.** Ara mateix eres director/-a de comunicació del Museu de la Informació i t'han encarregat que redactes un escrit per a publicar en un fullet informatiu que expliqui les **principals xarxes socials actuals** amb una extensió d'**entre 120 i 160 paraules**.
2. **Estructura.** Abans d'escriure, pensa quina informació vols transmetre als visitants del museu i quin orde ha de seguir. Esta distribució et pot servir de guia.

Introducció	Desenvolupament	Conclusió
1 paràgraf	2-3 paràgrafs	1 paràgraf
Definició i tipus	Característiques de les principals xarxes socials	Importància de les xarxes socials

3. **Característiques.** Recorda que l'escrit ha de ser **objectiu** (no opines), el registre ha de ser **neutre** (no col·loquial), el vocabulari ha d'estar **adaptat** als receptors i pots usar **recursos gràfics**.
4. **Connectors.** En l'escrit han d'aparèixer, com a mínim, quatre connectors, com ara *en primer lloc, és a dir...* Consulta el quadernet.
5. **Presentació.** Segueix les cinc regles per a presentar fulls que tens al quadernet.
6. **Revisió.** Rellig la redacció de dalt a baix abans de lliurar-la i assegura't que no conté incorreccions.

CRITERIS D'AVUACIÓ

1	Adequació. ¿S'ajusta a les instruccions rebudes (tema, tipus de text, número de paraules, registre, presentació...)?	0	1	2
2	Coherència. ¿El missatge és clar? ¿S'entén bé en conjunt? ¿Segueix un orde lògic? ¿Les idees estan ben estructurades?	0	1	2
3	Cohesió. ¿Delimita les oracions amb punts? ¿Usa correctament els signes de puntuació en general? ¿Fa servir connectors per a relacionar les oracions?	0	1	2
4	Originalitat. ¿El missatge és atractiu? ¿Capta l'atenció del lector? ¿Ressalta sobre els altres? ¿El vocabulari és variat, ric i precís?	0	1	2
5	Correcció. ¿Segueix les normes lingüístiques del seu nivell (ortografia, flexió, sintaxi...)? ¿El vocabulari és correcte i adequat (<i>llavors, després, fins a...</i>)?	0	1	2

1.8. LITERATURA

Índex

1	1800-1850	1.1. Mary Shelley: <i>Frankenstein</i> (1818) 1.2. Edgar Allan Poe: «El retrat oval» (1842)
2	1850-1870	2.1. Charles Dickens: <i>Temps difícils</i> (1854) 2.2. Victor Hugo: <i>Els miserables</i> (1862)
3	1870-1890	3.1. Mark Twain: <i>Les aventures de Tom Sawyer</i> (1876) 3.2. Anton Thékhov: Contes (1860-1904)
4	1890-1920	4.1. H. G. Wells: <i>La guerra dels mons</i> (1898) 4.2. Franz Kafka: <i>La transformació</i> (1915)
5	1920-1930	5.1. Virgina Woolf: <i>Orlando</i> (1928) 5.2. Ernest Hemingway: <i>Adeu a les armes</i> (1929)
6	1930-1940	6.1. Agatha Christie: <i>Assassinat a l'Orient Express</i> (1934) 6.2. Samuel Beckett: <i>Tot esperant Godot</i> (1940)
7	1940-1950	7.1. Anna Frank: <i>El diari d'Anna Frank</i> (1947) 7.2. George Orwell: <i>1984</i> (1949)
8	1950-1960	8.1. J. D. Salinger: <i>El vigilant en el camp de sègol</i> (1951) 8.2. Harper Lee: <i>Matar un rossinyol</i> (1960)
9	1960-2010	9.1. Italo Calvino: <i>Marcovaldo</i> (1963) 9.2. José Saramago: <i>Assaig sobre la lucidesa</i> (2004)

Beneficis de la literatura

1. **Estimula les connexions neuronals.** El cervell s'activa perquè ha de relacionar fets ficticis amb vivències personals; això exercita la **memòria**, l'amplia i la fa més flexible.
2. **Fomenta el pensament lògic i abstracte.** El cervell ha d'establir relacions de causa i efecte i ha de completar **informació** implícita.
3. **Alimenta la intel·ligència emocional.** Fa que ens posem en el lloc de l'altre i que percebem i analitzem diferents punts de vista, cosa que potencia l'**empatia**.
4. **Relaxa.** Llegir demana **repòs i concentració**, i això reduïx els nivells de cortisol i d'estrés.
5. **Potencia la imaginació.** Transmet noves realitats que només existixen en la ment d'altres persones i suggereix la **creativitat**.
6. **Educa.** Les obres literàries naixen de la necessitat per transmetre conflictes i proposar solucions: són una gran font de **valors**.
7. **Millora l'expressió.** Permet ampliar el vocabulari, expressar idees amb més precisió i dominar les normes gramaticals.

1800-1850

1.1. Mary Shelley

Mary Shelley (1797-1851) va ser una escriptora anglesa coneguda per ser l'autora de *Frankenstein o el Prometeu modern* (1818). En l'obra, el científic Victor Frankenstein, igual com en l'Antiguitat Prometeu arrabassava el foc sagrat de la vida a la divinitat, prova de donar vida a éssers i ho aconsegueix, però s'espanta de la seua criatura, de la qual fuig. El monstre, que no rep cap nom, intenta acostar-se als humans sense èxit i acaba reaccionant violentament. Al final, el creador mor malalt i la criatura es suïcida. *Frankenstein* és la primera obra de ciència-ficció i una de les novel·les més representatives del romanticisme pel seu final tràgic. El monstre ha esdevingut una icona de la cultura popular.

Generalment, descansava de dia i viatjava tan sols quan la nit em protegia de la vista de l'home. Tanmateix, un matí, veent que el meu camí travessava un bosc ben profund, vaig arriscar-me a continuar el viatge després que el sol s'haguera alçat. El dia, que era un dels primers de la primavera, ho alegrava tot (fins i tot a mi) amb la carícia del sol i la suavitat de l'aire. Vaig sentir renàixer dins de mi emocions de gentilesa i plaer, que feia temps que em semblaven mortes. Mig sorprés per la novetat d'aquelles sensacions, vaig deixar-me portar i, oblidant la meua solitud i la meua deformitat, vaig **gosar**¹ ser feliç. Per les meues galtes tornaren a córrer llàgrimes de bondat i, fins i tot, ple de gratitud, vaig alçar els ulls humits cap al sol beneït que em donava tanta joia.

Vaig continuar pels camins del bosc, fins que vaig aplegar al límit, que vorejava un riu profund i ràpid, cap al qual molts arbres corbaven les branques, les quals ara florien amb la primavera acabada de nàixer. No sabent exactament quin camí seguir, vaig aturar-me. Vaig sentir so de veus i vaig amagar-me baix de l'ombra d'un ciprer. Tot just m'havia amagat quan una xiqueta va vindre corrent cap a on jo estava amagat, rient com si jugara a fugir d'algú. Va continuar el seu camí per les ribes abruptes del riu; de sobte, el peu li esvarà i caigué en les aigües ràpides. Vaig eixir corrent del meu amagatall i, amb gran esforç, vaig aconseguir salvar-la: la vaig traure del corrent i la vaig dur a la riba. Estava sense sentit, i tractava de reanimar-la per tots els mitjans al meu abast quan, de repent, va interrompre'm un llaurador, que era probablement la persona amb qui havia estat jugant a fugir. En vore'm, va llançar-se'm damunt i, arrabassant-me la xiqueta dels braços, sortí corrent cap al més profund del bosc. Vaig seguir-lo veloçment; no sabia ben bé per què, però quan l'home em va vore a prop, va traure una pistola que duia, va apuntar-me i em disparà. Vaig caure en terra i el meu agressor escapà cap a l'interior del bosc amb rapidesa incrementada.

¡Eixe fou el premi al gest de **benevolència**² que havia tingut! Havia salvat un ésser humà de la mort i, com a recompensa, ara em retorcia de dolor, amb una ferida que m'havia destrossat la carn i l'os. Els sentiments de bondat i gentilesa que havia sentit uns moments abans deixaren pas a una ràbia tan infernal que em petaven les dents. Inflat pel dolor, vaig jurar odi i venjança eterns a tota la humanitat.

¹ **gosar** Atrevir-se.

² **benevolència** Bona voluntat.

1. Completa les oracions amb les paraules o expressions adients.

- a) Tot i que sempre viatjava _____, va gosar continuar amb el viatge _____ perquè el camí s'endinsava en un _____.
- b) El sol i l'aire pur del matí van omplir-lo de _____.
- c) La xiqueta va caure _____, però el monstre va aconseguir _____.
- d) El llaurador va disparar al monstre perquè pensava que volia _____ a la xiqueta.
- e) El monstre es va sentir _____ perquè el seu gest de benevolència havia sigut premiat amb odi i violència.

2. En el primer paràgraf del text hi ha una personificació. Escriu-la i explica què vol dir el monstre quan la fa servir.

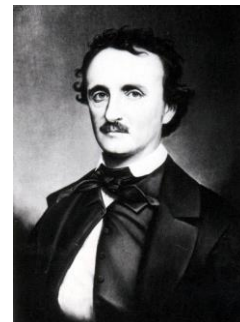
3. ¿Per què penses que el monstre està fugint? ¿De qui creus que s'està amagant?

4. Mary Shelley no va descriure mai el seu monstre; de fet, no li va posar ni nom. Tot i això, el cinema ens ha mostrat una imatge del monstre molt icònica, de sobres coneguda per tots. Però, ¿com te l'havies imaginat tu? Mínim: 40 paraules

5. Com el llaurador, a vegades els prejudicis ens fan actuar de forma injusta. Pensa un cas en què tu hages prejudicat una persona i explica'l. Mínim: 40 paraules

1.2. Edgar Allan Poe

Edgar Allan Poe (1809-1849) va ser un escriptor romàntic estatunidenc nat a Boston. És conegut sobretot pels seus relats de temes fantàstics i d'horror, i és considerat el pare del conte de terror psicològic i dels relats curts del seu país. Poe va ser un mestre en el camp del misteri i en la recreació d'atmosferes plenes de terror. La seua obra segueix el corrent de la novel·la gòtica, que considerava, entre altres coses, que la pot podia ser també **sublim**¹. Són famosos els seus contes «El gat negre» o «L'enterrament prematur». De l'any **1842** és «**El retrat oval**», reproduït baix íntegrament, en què el narrador, malferit, entra en un castell amb el seu criat i descobreix una revelació terrorífica sobre el retrat d'una dona.

El castell al qual el meu criat s'havia atrevit a entrar per la força abans de permetre que, greument ferit com estava, passara jo la nit a l'aire lliure, era una d'eixes construccions en les quals es barregen la tenebrositat i la grandesa, i que durant llarg temps s'han alçat juntes en els Apenins, tan certes en la realitat com en la imaginació de Mrs. Radcliffe. Aparentment, havien abandonat el castell no feia molt. Ens instal·lem en un de les estances més xicotetes i més poc **sumptuoses**². Es trobava en una apartada torre de l'edifici; les seues decoracions eren riques, però atrotinades i velles. Penjaven tapissos de les parets, que engalanaven bona cosa de trofeus heràldics variats, com també un nombre insòlitàment gran de vivaces pintures modernes en marcs amb **arabescos**³ d'or. Aquelles pintures, no solament emplaçades al llarg de les parets sinó en diversos nínxols que exigia l'estranya arquitectura del castell, van despertar-me profundament interès, potser a causa del meu deliri incipient; vaig ordenar, per tant, a Pere que tancara les persianes pesades de l'estança —ja era de nit—, que encenguera les **bugies**⁴ d'un canelobre alt que estava a la capçalera del meu llit i que descorreguera de bat a bat les cortines orlades de vellut negre que embolicaven el **jaç**⁵. En fer-ho així, desitjava lliurar-me, si no al somni, com a mínim a la contemplació alternada de les pintures i a l'examen d'un xicotet volum que havíem trobat damunt del coixí i que contenia la descripció i la crítica de les obres.

Vaig lleig molt i molt, i intensament vaig mirar. Les hores van volar ràpides i brillants fins a arribar la mitjanit profunda. La posició del canelobre em molestava, però, per a no incomodar el meu servent ensopit, vaig allargar amb dificultat la mà i el vaig col·locar de manera que la seua llum caiguera directament en el llibre.

Tanmateix, el canvi va produir un efecte del tot inesperat. Els rajos de les nombroses bugies (que eren moltes) van caure en un nínxol de l'estança que una de les columnes del jaç havia mantingut fins a aquell moment en l'ombra més profunda. Vaig poder veure així, vívidament, una pintura que m'havia passat inadvertida. Era el retrat d'una jove que començava ja a ser dona. Vaig mirar apressadament el seu retrat i vaig tancar els ulls. Al principi no vaig aconseguir comprendre per què ho havia fet. Però mentres les meues parpelles continuaven tancades, em va creuar per la ment la raó de la meua conducta. Era un moviment impulsiu a fi de guanyar temps per a pensar, per a assegurar-me que la meua

¹ **sublim** Que suscita una emoció profunda per la seua bellesa o grandesa; excels, eminent.

² **sumptuos** Molt luxós o d'una gran magnificència.

³ **arabesc** Element decoratiu format per elements de tipus vegetal o geomètric, o per figures de persones o animals reals o imaginaris, capritxosament entrelaçats.

⁴ **bugia** Espelma.

⁵ **jaç** Llit.

visió no m'havia enganyat, per a calmar i sotmetre la meua fantasia abans d'una altra contemplació més serena i més segura. Al cap d'uns instants, vaig tornar a mirar fixament la pintura.

Ja no podia ni volia dubtar que estava veent bé, vist que la primera llampada de les bugies sobre aquella tela havia dissipat la **nyonya**¹ somnolenta que em pesava sobre els sentits, i que em va tornar a la vigília en un bufit.

Com ja he dit, el retrat representava una dona jove. Només comprenia el cap i els muscles, pintats amb una tècnica que s'anomena *vignette*, i que sembla molt a l'estil dels caps preferits de Sully. Els braços, els pits i fins i tot els extrems dels cabells radiants es barrejaven imperceptiblement en l'ombra vaga però profunda que formava el fons del retrat. El marc era oval, daurat profusament i amb filigranes d'estil morisc. Com a objecte d'art, no hi havia res més admirable que aquella pintura. Però el que m'havia emocionat de manera tan sobtada i vehement no era l'execució de l'obra ni la immortal bellesa del retrat. Menys encara calia pensar que la meua fantasia, arrancada del seu son parcial, haguera confós aquell cap amb la d'una persona vivent. Immediatament, vaig vore que les peculiaritats del disseny, de la *vignette* i del marc havien d'haver repel·lit una idea semblant, impedint fins i tot que persistira un sol instant. Pensant intensament en tot açò, em vaig quedar qui sap si una hora, mig assentat mig reclinat, amb els ulls fixos en el retrat. Per fi, satisfet del vertader secret del seu efecte, em vaig deixar caure cap arrere en el jaç. Havia descobert que l'encanteri del quadre residia en una absoluta possibilitat de vida en la seua expressió que, sobresaltant-me al començament, va acabar per confondre'm, sotmetre'm i aterrir-me. Amb un respecte profund i reverend, vaig tornar a col·locar el canelobre en la seua posició anterior. Allunyada així de la meua vista la causa de la meua agitació profunda, vaig cercar vivament el volum que s'ocupava de les pintures i la seua història. Vaig obrir-lo pel número que designava el retrat oval i vaig llegir estes paraules vagues i estranyes:

«Era una jove verge de bellesa singular i era tan enxisadora com alegre. **Infausta**² és l'hora en què va vore el pintor, el va estimar i s'hi va casar. Ell, apassionat, estudiós, auster, tenia ja una promesa: l'Art; ella, una verge de bellesa inigualable i tan encantadora com alegre, tota llum i somriure, i entremaliada com un cervatell, l'estimava i l'acariciava, alhora que odiava gelosament l'Art, que era el seu rival; temia tan sols la paleta, els pinzells i els altres instruments enutjosos que la privaven de la contemplació del seu amant. Així, per a la dama, va ser terrible sentir dir al pintor que el seu desig era retratar-la. Però era humil i obedient, i durant moltes setmanes va posar dòcilment en l'estança fosca i elevada de la torre, a on només des de l'alt queia la llum sobre la pàl·lida tela. Però ell, el pintor, s'enorgullia del seu treball, que avançava hora a hora i dia a dia. I era un home apassionat, violent i taciturn, que es perdia en els seus somnis; tant, que no volia vore com eixa llum que obstaculitza lívida en la torre solitària **marcia**³ la salut i la vivacitat de la seua esposa, que es consumia a la vista de tots, excepte a la seua vista. No obstant això, ella seguia somrient, sense exhalar ni una queixa, ja que veia que el pintor, que era tot un virtuós, treballava amb un plaer fervorós i ardent, **bregant**⁴ nit i dia per a pintar aquella que tant

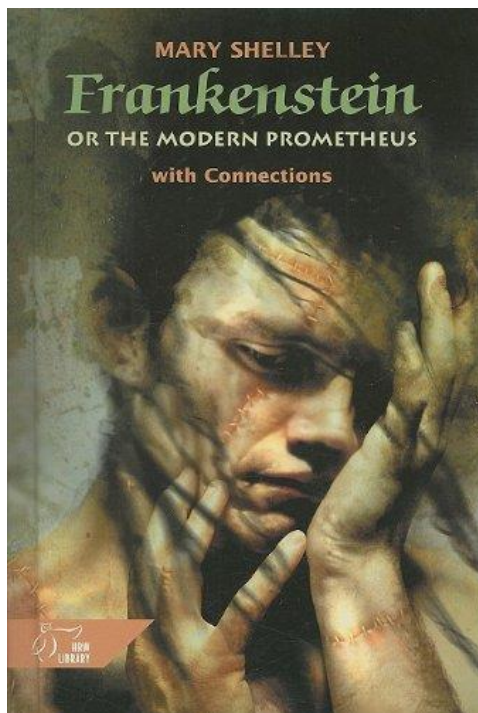
¹ **nyonya** Peresa que ens fa agafar son.

² **infaust** Que comporta o produïx una desgràcia.

³ **marcir** Fer perdre la frescor o la ufanor (a una planta, un fruit o una flor).

⁴ **bregar** Lluitar per obtindre alguna cosa.

estimava i que, malgrat tot, seguia cada vegada més desanimada i feble. I, en veritat, alguns que contemplaven el retrat comentaven en veu baixa que la seua semblança era una sorprenent meravella, i una prova de l'excel·lència de l'artista com del seu amor profund per aquella que reproduïa de manera tan insuperable. Però, a la llarga, a mesura que el treball s'acostava a la seua conclusió, no va admetre a ningú més en la torre, vist que el pintor s'havia exaltat en l'afany del seu treball i amb prou faenes apartava els ulls de la tela, fins i tot per a mirar el rostre de la seua esposa. I no volia vore que els tints que escampava en la tela eren extrets de les galtes d'aquella dona assentada al seu costat. I quan van passar moltes setmanes i poc quedava per fer, excepte una pinzellada en la boca i un matís en els ulls, l'esperit de la dama va oscil·lar com la flama en el tub del llum. I llavors, una vegada posada la pinzellada i una vegada aplicat el matís, durant un moment el pintor va quedar en trànsit davant de l'obra complida. Però, quan estava mirant-la, va empal·lidir i va tremolar mentre cridava: "Ausades¹, esta és la Vida mateixa!", i es va girar d'improvís per a mirar la seua estimada... Estava morta!»

¹ **ausades** Certament, en veritat.

“El retrat oval”

1. Completa les oracions amb les paraules adients.

- a) El castell està situat enmig de les muntanyes dels _____.
- b) El protagonista demana al seu criat que descórrega les cortines del seu _____ per a poder contemplar millor les pintures.
- c) En canviar la posició del canelobre, el protagonista es fixa en _____.
- d) L'esposa del pintor està gelosa de _____.

2. Marca amb una ics si les següents afirmacions són verdaderes o falses.

- a) V | F Pere no pensa permetre que el protagonista passe la nit al castell.
- b) V | F El castell està abandonat.
- c) V | F El protagonista s'espanta perquè veu vida en els ulls de la jove del retrat.
- d) V | F El pintor trenca amb la seua promesa en conèixer la jove del retrat.
- e) V | F El pintor assassina la seua esposa.

3. ¿Quant de temps va tardar el pintor en acabar el seu retrat? Busca en el text les expressions que justifiquen la teua resposta.

4. En la descripció de la jove, Poe fa servir una gran quantitat de figures retòriques. Reproduïx entre cometes un exemple de cada una de les figures següents.

comparació	
metàfora	
personificació	

5. ¿Hi ha alguna activitat que haja aconseguit que t'oblides del temps, com li va passar al pintor? Explica-la en un mínim de 50 paraules.

REPÀS DEL TEMA 1

Fes les següents activitats de repàs a la llibreta.
Quan l'activitat és una pregunta, redacta la resposta de forma completa.

1. ¿Què és exposar?
2. Escriu el nom de tres textos expositius.
3. ¿Quines són les tres propietats textuais? ¿En què consistix cada una?
4. ¿En què consistix la derivació? ¿I la composició? Escriu tres exemples de cada.
5. Els termes *dia*, *dies* i *diaris* ¿són tres paraules o dos? Justifica-ho.
6. Escriu el significat de les paraules següents:
hostessa / piga / respatler / llamàntol
7. Escriu estes paraules a la llibreta amb la lletra o les lletres que els falten.
taron__es / llen__a / pla__es / be__em / can__iar
arri__ar / a__orriment / obser__ar / tar__eta / dibuixa__en
mò__il / conser__e / passe__ar / ro__os / esca__ola
8. Contesta les preguntes següents:
 - a) ¿Qui va escriure *Frankenstein*? ¿En quin any?
 - b) ¿Quin és l'argument bàsic de *Frankenstein*?
 - c) ¿Quin gènere de narracions escrivia Edgar Allan Poe?

TEMA 2

2

2.1	Comprensió escrita	La descripció de persones
2.2	Sintaxi	Les categories gramaticals
2.3	Lèxic	L'origen de les paraules
2.4	Vocabulari	Vocabulari 2
2.5	Normativa	Les lletres 2
2.6	Ortografia	Dictat 2
2.7	Expressió escrita	Descriure una persona
2.8	Literatura	1850-1870: Charles Dickens i Victor Hugo

2.1. COMPREENSIÓ ESCRITA

LA DESCRIPCIÓ

August vist per Via

Té els ulls un parell de dits més avall d'on els hauria de tindre, quasi ja a la galta. Els té molt inclinats avall fent un angle molt exagerat, quasi com si algú li haguera fet dos tallets diagonals a la cara; l'esquerre clarament més avall que el dret. Els té sortits enfora, perquè la cavitat ocular no és prou fonda per a encabir-los. Les parpelles superiors sempre estan mig tancades, com si estiguera a punt d'adormir-se. Les inferiors li pengen tant que sembla que hi haja una cordeta invisible que les tiba cap avall. Se li veu perfectament el roig de dins dels ulls, com si estigueren girats del revés. No té ni celles ni pestanyes. El nas és massa gros en proporció a la cara, i una mica en forma de patata. Als laterals del cap, allà on haurien d'estar les orelles, pareix com si li hagueren fet un plec amb unes alicates gegants i li hagueren deixat la part del mig de la cara enfonsada. No té pòmuls. Té dos plecs molt marcats que li baixen des del principi del nas fins a la boca i que fan que sembla com de cera. Hi ha gent que es pensa que s'ha cremat en un incendi. Pareix que les faccions se li estiguen desfent, com els regalims de cera que es fan a les espelmes.

Les múltiples operacions que li han fet per a corregir-li el paladar li han deixat unes quantes cicatrius al voltant de la boca. La que més es nota és un tall profund i dentat que li va des de la mitat del llavi superior fins al nas. Les dents de dalt les té petites i molt separades. Té una sobremossegada severa i una mandíbula molt més menuda del normal. La barbata la té molt xicoteta. Quan era molt menut, abans que li implantaren un tros d'os dels malucs a la mandíbula inferior, no tenia gens de barbata. La llengua li penjava fora de la boca sense res baix que li barrara el pas. Per sort, ara ha millorat molt. Com a mínim, pot menjar, que abans l'havien d'alimentar amb un tub. I també pot parlar, i fins i tot ha après a mantindre la llengua dins de la boca, tot i que ha tardat uns quants anys a aconseguir-ho. També ha après a controlar les baves, que abans li regalimaven sempre coll avall. Es veu que estes coses són quasi que un miracle. Quan era menudet, els metges es pensaven que no sobreviuria.

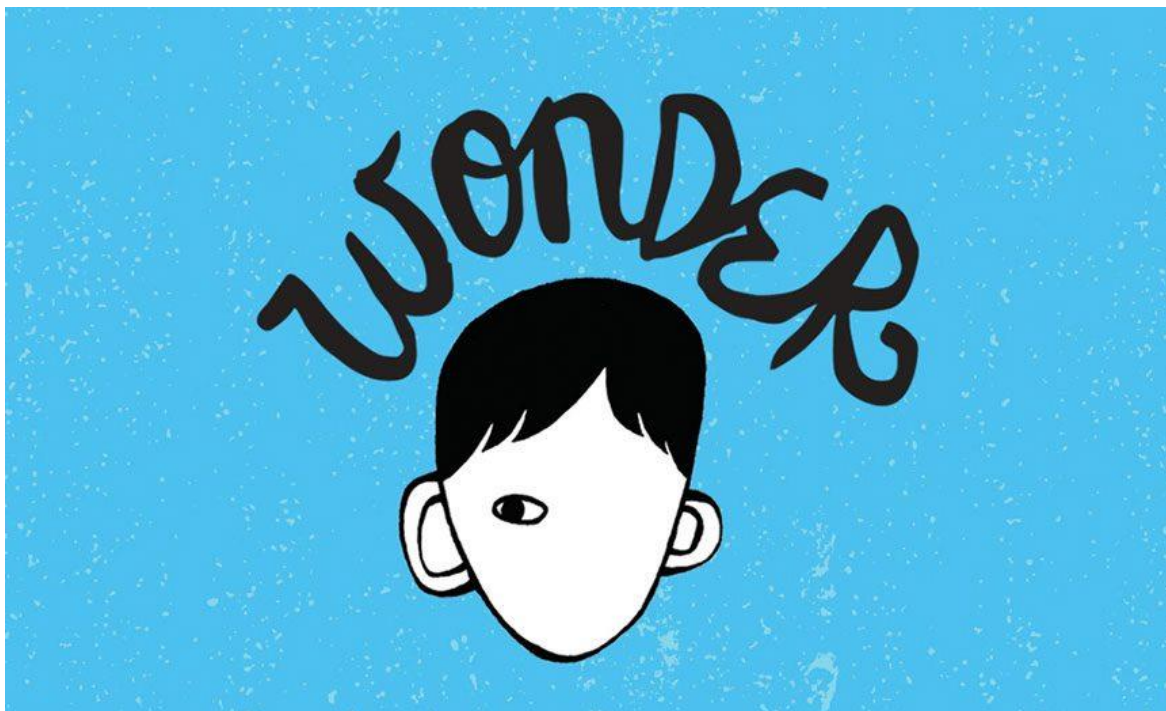
A més a més, sent. Molts xiquets que naixen amb estos defectes tenen problemes amb l'oïda mitjana que fan que no senten, però de moment August sent prou bé, amb les seues orelletes de coliflor. Tot i així, els metges creuen que al final haurà de portar audiòfons. August no vol ni sentir-ne a parlar. Es pensa que se li veuran molt. Jo no li he dit mai que, de tots els problemes que té, els audiòfons seran el més poc greu, perquè estic segura que ja ho sap.

És clar que no sé mai què sap i què no sap ni què entén i què no entén. ¿S'adona de com el veuen els altres o està tan acostumat a fer veure que no ho veu que ja no l'afecta? ¿O sí que l'afecta? ¿Quan es mira al mirall, veu Auggie el que veuen els pares o el que veuen tots els altres? ¿O l'August que veu ell és un altre August, un August inventat que s'amaga darrere aquell cap i aquella cara deformes? A vegades, quan mirava l'àvia, sota

les arrugues encara sabia veure la xica guapíssima que havia sigut de jove. Endevinava la xica d'Ipanema que encara hi havia darrere aquella manera de caminar de senyora gran. ¿August es veu a ell mateix com hauria sigut sense eixe únic gen que li va desgraciar la cara?

M'agradaria poder-li preguntar totes aquestes coses. M'agradaria que em diguera com se sent. Abans de les operacions era més fàcil endevinar què li passava pel cap. Sabies que quan empetitia els ulls era que estava content. Que quan la boca se li estirava fent una ratlleta horitzontal, era que en portava alguna de cap. Que quan li tremolaven les galtes, era que estava a punt de plorar. Ara té molt més bon aspecte, no dic que no, però no ha quedat cap dels senyals que ens servien per a interpretar el seu estat d'ànim. És cert que n'hi ha de nous. Els pares els entenen tots. Però a mi em costa mantindre'm al dia. I, a més, hi ha una part de mi que no vol continuar fent l'esforç. ¿Per què no pot dir el que li passa i punt, com fan tots? Ja no té una sonda endotraqueal a la boca que li impedisca parlar. Ja no té la mandíbula cosida. Té deu anys. Sap dir les coses. I en canvi, continuem tots girant al seu voltant com si encara fos un bebé. Canviem de plans, passem al pla B, interrompem les converses, deixem de complir promeses en funció del seu estat d'ànim, dels seus capritxos, de les seues necessitats. Quan era menut, molt bé. Però ha arribat un moment que ha de créixer. L'hem de deixar que ho faça, l'hem d'ajudar, l'hem de fer créixer. ¿Sabeu què crec, jo? Doncs que ens hem passat tant de temps intentant que August es pensara que era normal que ara realment es pensa que és normal. I el problema és que no ho és.

R. J. Palacio: *Wonder*

2.2. SINTAXI

LES CATEGORIES GRAMATICALS

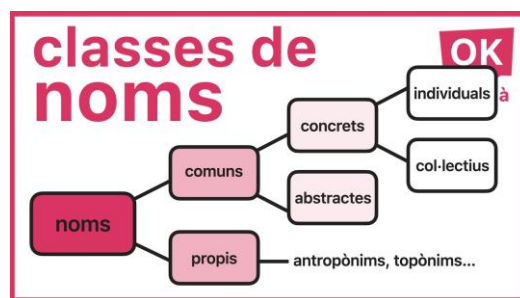
1. Encercla el nom de les set categories gramaticals.

Les **categories** gramaticals són conjunts de paraules que compartixen característiques. Totes les paraules pertanyen a alguna categoria gramatical.

derivació	paraula	verb	subjecte
conjunció	categoria	sintagma	pronom
oració	adjectiu	preposició	predicat
nom	complement	adverbi	nucli

2. Escriu el nom de la categoria gramatical que correspon a cada definició.

- _____ : Representa éssers i idees, com *cavall* o *amor*.
- _____ : Expressa característiques, com *gran* o *divertit*.
- _____ : Indica canvis o estats, com *córrer* o *tindre*.
- _____ : Expressa lloc, temps, manera, etc., com *allí*, *sempre* o *bé*.
- _____ : Equival a un nom, com *tu*, *li*, *algú* o *res*.
- _____ : Relaciona paraules, com *a*, *de*, *en*, *amb* o *per*.
- _____ : Relaciona paraules i oracions, com *i*, *o*, *però*, *que* o *perquè*.

3. Identifica i classifica els noms del fragment següent.

Glòria passejava amb la seua colla d'amigues per la basseta del Bovalar quan de sobte els va sorprendre un eixam i totes cridaren de por. Per a alegria del grup, no passà res.

nom propi	nom comú		
	concret i individual	abstracte	col·lectiu

4. Identifica i classifica els adjectius del fragment següent.

Quan expressen qualitats del nom, els adjectius són **qualificatius**: *taula gran, poma madura, vestit preciós...* I quan el precisen, són **determinants**, i són: l'article (*la taula*), els demostratius (*aquella taula*), els possessius (*la seua taula*), els numerals (*dos taules*), els indefinits (*moltes taules*) i els interrogatius i exclamatius (*quina taula*).

Quan van arribar a aquella casa abandonada, tres llums intenses van penetrar en les seues sensibles pupil·les adolescents. Per alguna raó incomprendible, intuïren que no devien entrar allí perquè no sabien quina sort els depararia.

adjectiu determinant						adjectiu qualificatiu
article	demostratiu	possessiu	numeral	indefinit	interr./ excl.	

5. Identifica i classifica els verbs del fragment següent.

Els **verbs** estan conjugats o flexionats quan expressen **temps** (*parla, parles, parlava...*), però no ho estan quan són infinitius (*parlar*). Poden adoptar tres **formes**: simple (*parla*), composta (*ha parlat*) o perifràstica (*va parlar*). I, a més, poden formar una **perífrasi verbal** quan un verb auxiliar indica inici (*comença a parlar*), procés (*està parlant*), finalització (*acaba de parlar*), freqüència (*sol parlar*), obligació (*ha de parlar*), etc.

Pol Boix va travessar l'avinguda enfundat en una gorra de llana i una bufanda que li cobria la boca i el nas. Després d'eixir de l'institut s'havia entretingut en el departament de préstecs de la biblioteca per a tornar un llibre. I fou llavors quan algú que estava mirant des de l'altre costat del prestatge començà a dir el seu nom en veu baixa.

verb en infinitiu	verb conjugat (o flexionat)			
	forma simple	forma composta	forma perifràstica	perífrasi verbal

6. Identifica i classifica els adverbis del fragment següent.

Els **adverbis** expressen **circumstàncies** de lloc (*ací, prop...*), temps (*ara, després, ja...*), manera (*així, bé, ràpidament...*), afirmació (*sí, també...*), negació (*no, tampoc...*) i dubte (*potser...*). I també són **intensificadors** de qualitats (*molt contenta, tan gran, totalment plena*) i d'accions (*parla poc, corre més*). Els adverbis són **sempre invariables**.

Allí, al costat de casa, Pol reconegué un cotxe negre que rodava lentament per l'altra banda de l'avinguda. Uns dies abans ja l'havia vist també circulant així de manera molt sospitosa. Ara, amb l'enllumenat públic encés i l'avinguda completament deserta, la presència d'aquella ombra no el deixà indiferent. Potser buscava a algú.

adverbi			
de lloc	de temps	de manera	intensificador
d'afirmació	de negació	de dubte	

7. Identifica i classifica els pronoms del fragment següent.

Els **pronoms** condensen informació i equivalen a un nom (*qui = quina persona*). Poden ser **personals forts** (*jo, mi, tu, ella... / algú, ningú, tots/tothom, qui...*), **personals febles** (*em, et, el, li, es...*), **no personals forts** (*açò, això, allò, tot, res, què...*) i **no personals febles** (*ho i hi*).

A la sala no hi havia res. Algú havia entrat allí i ho havia furtat tot. Allò em resultava ben sospitos. Tothom es preguntava què podia haver passat. I, sobretot, no sabia ningú qui havia pogut ser l'autor d'aquell acte vandàlic.

pronom personal		pronom no personal	
fort	feble	fort	feble

8. Identifica i classifica les preposicions i les conjuncions del fragment següent.

Les **preposicions** relacionen paraules (*taula de fusta*) i són: *a, amb, cap a, com, com a, contra, de, des de, durant, en, entre, fins a, per, per a, segons, sense, sobre...* Les **conjuncions** relacionen paraules (*gat i gos*) i oracions (*Jo dormia i ella conduïa*), i són: *i, ni, o, però, que, perquè, si, mentre, com que, ja que, encara que...*

Mentre mon pare i ma mare m'observaven, jo seguia mirant aquell cadell que dormia en l'interior d'aquella gran caixa. Durant un instant em vaig quedar sense paraules, però vaig acabar corrent cap a ells entre llàgrimes, perquè era un regal somiat per mi des de feia temps. Si soc sincer, no m'esperava el regal ni la meua reacció.

preposició	conjunció

9. Classifica en la taula les vint paraules destacades del fragment següent.

Emi havia menjat molt la nit anterior, concretament mitja rajola de xocolata, quan se n'havia anat a dormir. Ara tenia la boca seca i tan aspra com un fregall. Va pensar d'alçar-se, però no volia encendre el llum, perquè els pares es podrien despertar i li preguntarien «què passa, Emi?, estàs enfitada de xocolata altra vegada?».

nom	adj. determinant	adj. qualificatiu	verb
adverbi	pronom	preposició	conjunció

10. Indica la categoria gramatical de les quinze paraules destacades d'este text.

En arribar al fons_{nom} del corredor, Emi va davallar l'escala que conduïa a la part de baix, al saló menjador i a la cuina. Els objectes semblaven diferents amb aquella penombra. Uns ulls la van mirar fixament: era un magnífic cérvol, protagonista d'una escena de caça que veia cada matí dins d'un quadre, però que no li havia fet mai por.

2.3. LÈXIC

L'ORIGEN DE LES PARAULES

1. Completa el fragment amb les paraules proposades.

cultismes, llatí, patrimonials, acadèmica, romàniques, original, popular

El lèxic bàsic i majoritari de les llengües _____ (gallec-portugués, castellà-espanyol, català-valencià, occità, francès, italià, sard i romanés) prové del _____, la llengua de l'Imperi Romà. Però les paraules han seguit dos camins diferents. Les paraules _____ són d'ús comú que s'han transmés oralment per via _____ i, en conseqüència, han patit evolucions fonètiques que les han distanciades de la paraula _____ (AURICULA > *orella*) i de les seues germanes (*oreja, orecchio, oreille, ureche..*). En canvi, els _____ són paraules d'ús especialitzat emprades al llatí i al grec que s'han transmés per via _____ i escrita i, per tant, semblen a la paraula original (AQUARIUM > *aquari*) i a les seues germanes (*acuario, aquário, acquario, aquarium, acvuariu...*).

2. Classifica les paraules següents en el quadre.

estret, mundial, jove, sobrar, directe, bucal, roda, fill, juvenil, món, dret, anual, boca, filial, lletra, estricta, superar, any, rotar, literatura

	patrimonial	cultisme		patrimonial	cultisme
STRICTVM			JUVENIS		
DIRECTVM			LITTERA		
ROTA			SVPERARE		
MVNDVM			FILIVM		
ANNVM			BUCCA		

3. Completa el fragment amb les paraules proposades.

empremta, superstrat, arabismes, romanització, substrat, ibers, romàniques

El domini de l'Imperi Romà fins al 476 dC i la consegüent _____ és l'origen de les llengües _____. Però no totes les nostres paraules provenen del llatí. Les civilitzacions anteriors i posteriors als romans que van dominar el nostre territori també van deixar la seua _____ lingüística. Eixes capes de civilitzacions es comparen en lingüística amb els estrats o capes geològiques. Així, les capes inferiors són el _____, que el formen les llengües dels pobladors anteriors a l'Imperi Romà (sorotapes, celtes, fenicis, grecs i _____) i que ens han deixat termes com *branca, blat, pissarra*, etc. Per contra, les capes superiors són el _____, que el formen les llengües dels pobladors posteriors a l'Imperi Romà i que ens han llegat germanismes (*bandera, guerra, blau*, etc.) i abundants _____ (*carxofa, sénia, alcalde, quitrà*, etc.).

4. A partir de les tres paraules següents, explica cronològicament els tres estrats que conformen la base de la nostra llengua.

alcalde, pissarra, superar

5. Completa el fragment amb les paraules proposades.

neologismes, consolidació, futbol, arcaïsmes, diccionari, normatius, època, fembra

Les paraules estan en evolució contínua. Algunes cauen en desús per raons diverses, com ara “_____” (‘dona’) o “cogitar” (‘pensar’), les quals es denominen _____. Per contra, hi han paraules que es creen per a posar nom a un concepte nou: són els _____. Evidentment, una paraula és un neologisme en relació a l’_____ en què sorgix; posteriorment, per descomptat, deixa de ser-ho. Per exemple, els noms “_____”, “periodisme” i “radar” van ser neologismes en el seu moment, però ara ja no ho són. Alguns neologismes acaben consolidant-se com a paraules d’ús comú i s’incorporen al _____, mentre que altres estan en procés de _____ o de desaparició i necessiten un estudi previ abans de considerar-los _____; d’eixa tasca s’encarreguen el Portal Terminològic Valencià (PTV) i el Termcat.

6. Encercla les paraules de la llista que actualment són neologismes.

frànkfurt	<i>booktrailer</i>	<i>low cost</i>	càmera	dron
voleibol	postveritat	estop	<i>rock</i>	viral

7. Completa el fragment amb les paraules proposades.

escàner, préstecs, derivades, autòcton, adaptats, whatsapp, cometes, neologismes

Els _____ (o manlleus o estrangerismes) són paraules que importem d’altres llengües perquè ens són útils. Al principi, són _____, però posteriorment deixen de ser-ho. Uns quants estan _____ a la nostra llengua (*chat* → *xat*, *scanner* → _____...), però n’hi han molts que no, i en eixe cas es solen marcar gràficament entre _____ (“_____”, “*overbooking*”...). A vegades, es proposa un terme _____ per a evitar la paraula forana (*autoretrat* per “*selfie*”, o *galletes* per “*cookies*”). Siga com siga, quan esdevenen imprescindibles, s’incorporen al diccionari. Algunes arrelen tant que poden crear paraules _____ (*xat* → *xatejar*, *rock* → *roquer*).

8. Subratlla les quinze paraules que són préstecs i classifica-les en el quadre.

amateur, attrezzo, balcó, béicon, bullying, croissant, cucurutxo, cadena, espòiler, gourmet, jabugo, joguet, quètxup, mozzarella, suite, tàper, trànsit, xou, xufa, zoom

préstecs adaptats	préstecs no adaptats

9. Escriu la forma adaptada dels préstecs següents. Consulta el diccionari, si cal.

<i>casting</i>	<i>rimmel</i>	<i>scooter</i>	<i>gymkhana</i>	<i>modem</i>	<i>slogan</i>
càsting					
<i>spray</i>	<i>spaguetti</i>	<i>kayak</i>	<i>smoking</i>	<i>limousine</i>	<i>squash</i>
esprai					

10. Classifica els préstecs en el quadre segons la llengua d'origen.

“paparazzi”, xampany, “orujo”, pírcing, “leitmotiv”, sudoku, “ikurriña”, camerino, “bossa nova”, “mariachi”, “hobby”, “souvenir”

de l'anglès (anglicismes)		del francès (gal·licismes)	
de l'italià (italianismes)		del castellà (castellanismes)	
de l'alemany	del basc	del japonès	del portugués

11. Quan els préstecs no són necessaris, s'anomenen barbarismes. Completa el quadre amb la paraula autòctona que evita el barbarisme corresponent.

barbarismes de l'anglès	link	e-mail	router	container	app
barbarismes del castellà	puesto	empujar	asco	amapola	xarco

2.4. VOCABULARI 2

Primera ronda

1. Membrana externa que protegix els ulls.
2. Utensili amb què ens rentem les dents.
3. Part d'una via urbana destinada al trànsit de vianants.
4. Sac farcit en què recolzem el cap per a dormir.
5. Planta de pètals rojos i fràgils que creix en els camps de cereals.
6. Cavall jove.

Segona ronda

1. Instrument de vent que fan servir els àrbitres en els partits.
2. Ornament que es porta a les orelles.
3. Persona que servix en un bar o en un restaurant.
4. Estri de ferro per a torrar els aliments directament damunt de la brasa.
5. Fruita redona de color verd, groc o roig amb la qual es fa melmelada.
6. Mol·lusc de crosta negra i de carn comestible i molt apreciada.

Tercera ronda

1. Insecte de l'orde dels lepidòpters que té les ales grans i acolorides.
2. Utensili per a pentinar els cabells.
3. Instrument amb què es canvien els canals de la televisió a distància.
4. Objecte per a portar claus.
5. Peça de ferro que es llança a la mar per a immobilitzar els vaixells.
6. Objecte que servix per a tancar o transportar animals.

Quarta ronda

1. Porc salvatge.
2. Cordells entrelligats per a capturar peix.
3. Recipient tancat per a guardar diners introduint-los per una ranura.
4. Utensili de tres o quatre puntes que acompanya la cullera i el ganivet.
5. Persones que han nascut en un mateix part.
6. Fruit morat per fora i blanquinós per dins que es posa en la samfaina.

Cinquena ronda

1. Dispositiu format per una clavilla i una presa que connecta amb el corrent elèctric.
2. Clot ple d'aigua.
3. Planta de fulles verdes que sol ser la base de les ensalades.
4. Part d'un edifici situada per davall de la rasant del carrer.
5. Part del cos que articula la cuixa i la cama.
6. Conjunt vast de muntanyes situades les unes al costat de les altres.

Sisena ronda

1. Boletes verdes contingudes en una tavella amb les quals se solen fer truites.
2. Porció compacta de neu que cau quan neva.
3. Floc de cabells que es deixen caure sobre el front.
4. Habitable d'una comunitat d'abelles.
5. Objecte de vidre amb una rosca que es connecta a l'electricitat i fa llum.
6. Departament d'una casa on es guarden els comestibles a temperatura ambient.

ACTIVITATS DE VOCABULARI

1. Completa les oracions amb la paraula del vocabulari adient.

- a) Mon pare em pentinava amb la _____.
- b) Al calaix hi ha culleres, ganivets i _____.
- c) L' _____ de la televisió es va desconnectar del sòcol o presa.
- d) Les _____ de neu caigueren sobre el paisatge.
- e) Els vianants circulen per la _____.
- f) El _____ és un porc feréstec.
- g) Les _____ que portes són massa grans per a les teues orelles.
- h) El capità va ordenar llevar les _____ del iot.
- i) Estalvia diners; posa'ls a la _____.

2. Subratlla la paraula correcta de cada sèrie.

acera vorera	parpella pàrpad	pendents arracades	camarer cambrer	rosella amapola
àncora ancla	mejilló musclo	colmena rusc	forqueta tenedor	pruna ciruela

3. Escriu el nom que correspon a cada imatge.

--	--	--	--

--	--	--	--

4. Traduïx estes oracions al valencià.

a) Pásame el cepillo de dientes.

b) The bird is in the cage and the butterflies are free.

c) El camarero nos sirvió el café.

d) Las gemelas empataron en el salto con pértiga.

e) El rebaño bebía de los charcos.

f) Trae las lentejas de la despensa.

g) El potro cayó en la zanja.

h) El silbato señaló el final del partido de balonmano.

i) I've hurt my knee.

j) Tenían un jabalí en el sótano.

5. Completa les oracions amb la paraula del vocabulari adient.

a) Fes una amanida amb cebes, tomaques i _____.

b) Les abelles es refugiaren al _____.

c) La _____ esclatà i ens quedàrem sense llum.

d) Posà les xulles damunt de les _____.

e) Es tragué el _____ de la butxaca i buscà les claus.

f) L'_____ és imprescindible per a fer una bona samfaina.

g) Va recolzar el cap en el _____.

h) Va tancar les _____ i es quedà adormit.

i) Els animals no haurien d'estar tancats en _____.

6. Escriu una oració amb cada paraula de manera que se'n veja el significat.

a) rebost _____

b) graelles _____

c) rusc _____

2.5. NORMATIVA

LES LLETRES (2)

1. SUFIXOS AMB Z, S I SS

-itzar i derivats	-íssim, -a, -s, -es
organitzar, organitzen, organització...	boníssim, boníssima, boníssims, boníssimes
-esa	-essa
[sufix per a crear noms derivats] ràpid (adj.) → rapidesa (n.)	[sufix per a formar el femení] alcalde (m.) → alcaldessa (f.) EXCEPCIÓ: princesa

1. Completa les paraules següents amb les consonants adients.

parali__ar	grandí__im	delicade__a	hoste__a	infante__a
solide__a	autori__en	mestre__a	il·lustrí__im	prince__a

2. RADICALS AMB SS

pass-	interess-	necess-	profess-, process-
passar passeig	interessar interessant	necessitar necessari	professional processó
pressió i derivats	-gress-	-ccess-	-missi-
impressió expressar	congressos progressar	accessori successor	comissió permissiu
assa- / asse- / asso- / assu-		diss-	posse-, possib-
assaig, assentar-se, associació, assumir		dissabte, dissimular	possessió, possible

3. N / M

sufixos in- i con-	n + r = rr	n + l = l·l	n + p = mp	n + m = mm
	irreal, correspondre	il·legal, col·lateral	impossible, compondre	immortal, commoció
prompt-	premt-	circum-	amfi-	simfon-
prompte	impremta, empremta	circumferència, circumstància	amfibi, amfiteatre	simfonia, simfònic
compte / comptar		conte / contar	comte	
Demana el compte. Compta fins a deu.	Ves amb compte.	un conte de fades Conta el que va passar.	el comte Dràcula	

2. Completa la taula.

verb derivat de "àgil"		verb derivat de "útil"	
superlatiu de "greu"		superlatiu de "antic"	
nom derivat de "àcid"		nom derivat de "lúcid"	
femení de "abat"		femení de "tigre"	
antònim de "legal"		antònim de "mortal"	

3. Escribe tres paraules derivades de cada paraula primitiva proposada.

Exemple: accés → accessori, accessible, accessibilitat

- pas
- interés
- progrés
- tranquil
- nul

L·L l·l

L·L l·l

L·L L-L l·l l-l

4. Subratlla la paraula mal escrita de cada sèrie i corregix-la.

- passadís, nitidesa, congressos, associació → _____
- comissió, possessió, dissolució, presentació → _____
- impossible, necessari, impresionant, positiu → _____
- cancelació, al·lèrgia, milionari, il·lusió → _____
- enrotllar, connexió, ametla, mil·leni → _____

4. QUA / CUA

qua		cua	
a-de- quar (diftong) a-de- <u>qua</u>		e-va- cu-ar (hiat) e-va- <u>cu</u> -a	
Paraules freqüents amb q			
qua	aquari, equació, Pasqua, quadern, quan, quant, quaranta, quasi, quatre qualitat / quantitat	qüe	aqüeducte, conseqüència, delinqüent, freqüent, qüestió
quo	quocient, quotidià, sequoia	qüi	aqüífer, terraqüi

5. CONSONANTS GEMINADES

l-l	il-l-	intel-l-	mil-l- (1000)	
	il·luminar, il·lusió	intel·ligent, intel·lectual...	mil·lenni, mil·lèsima, mil·límetre... EXCEPCIONS: miler, milió i milionari	
	col-l-	-l-lar	-el-la	-il-la
col·lecció, col·locar, col·laborar...	anul·lar, cancel·lar, instal·lar...	mortadel·la, novel·la, passarel·la...	goril·la, til·la, tranquil·la...	
l-l		l		
al·lèrgia, al·lucinar, cèl·lula, excel·lent, pel·lícula, pàl·lid, satèl·lit, síl·laba, sol·licitar...		colesterol, celebrar, calavera, molècula, galàxia, mistela, argila, elaborar, equilibri...		
tl	tl (o tll)	tll	nn	
betlem	ametla, espata / respatler, motle, vetlada / revetla	bitllet, butlletí, ratlla, rotllo	annex, connectar, innocent, Anna -enni: bienni, trienni, mil·lenni	

5. Traduïx estes paraules al valencià.

anglés		francés	
aquarium		qualité	
frequently		délinquant	
adequate		question	
symphony		illumination	
immediate		collection	
excellent		syllabe	
galaxy		satellite	
equilibrium		célébration	
possessive		connexion	
necessary		expressif	
millennium		association	

6. Escriu el nom que correspon a cada imatge.

7. Escriu una oració amb cada paraula proposada de manera que se'n veja clarament el significat.

- a) compte
- b) contar
- c) comte
- d) comptar
- e) conte

8. De les quinze paraules següents, cinc estan mal escrites. Subratlla-les i reescriu-les baix correctament.

cantitat, deixadesa, amfibi, quocient, circumferència, instal·lació, inocent, assaborir, emmascarar, trienni, milímetre, elaboració, espatla, terraqüi, expressió

--	--	--	--	--

2.6. ORTOGRAFIA

DICTAT

La meua amiga Àngels

¿Sabeu qui és Àngels? És una de les meues millors amigues. A l'agost farà catorze anys, com jo. Va nèixer a Albocàsser, però viu ací des de ben menuda. Ens vam conèixer l'any passat a primer de secundària.

És una xica d'estatura mitjana, i no és ni molt grossa ni massa prima. Té el monyo no excessivament llarg, mig rissat i castany, i el du sovint arreplegat amb una cua. Té la cara redona i els ulls xicotets de color verd maragda. Sol vestir amb colors molt cridaners i li enxisa portar roba esportiva.

Una de les qualitats que més m'agraden d'Àngels és el seu caràcter extravertit i simpàtic. No obstant això, a vegades es distrau una mica i tendix a oblidar-se de les coses fàcilment. Quan pot, s'escapa a comprar i ix a passejar el seu gos, que es diu Bòlit. [146]

1. Completa els espais següents sense cometre cap error d'ortografia.

¿Sa__eu qui __s __ngels__ __s una de les meues millo__ ami__es. A __ agost far__ cator__e anys, com __o. Va n__ixer a Alboc__er, per__ viu a__í de__e __en menuda. Ens __am con__xer l'any pa__at a primer de secund__ria.

__s una __ica __estatura mi__ana, i no __s ni molt gro__a ni ma__a prima. T__ el monyo no e__e__ivament llarg, mi__ ri__at i casta__, i el du so__int arreplegat amb una cua. T__ la cara redona i els ulls __icotets de color ver__ mara__da. Sol vest__ amb colo__ molt cridane__ i li enxi__a portar ro__a esportiva.

Una de les __alitats que m__s __agraden __ngels __s el seu car__cter extra__ertit __ simp__tic. No obstant aix__, a __egades es distrau una mica i tendix a o__idar__ de les coses f__cilment. __an pot, __escapa a comprar i ix a pa__e__ar el seu gos, que __s diu __lit.

2. Destaca en colors les grafies del text que et resulten més difícils.

3. Lletreja les paraules que et dictaran.

DICTAT 2

Número de faltes (no repetides)

- Escolta** el text una vegada sencera. Ací no has d'escriure. Fixa't en la pronúncia.
- Escriu amb bolígraf blau** cada fragment dictat (només es dictarà dos vegades). Si et perds, deixa un espai en blanc.
- Torna a escoltar** el text sencera. Ara és quan has de revisar el dictat, fixar-te en la puntuació i completar els possibles espai en blanc.

3. Subratlla en boli verd o roig les paraules mal escrites i reescriu-les dalt.

4. Registra les faltes no repetides en el quadre i corregix-les.

LLETRES

quan
cuan

Gerard
Gerard

arribàvem
arribabem

estranger
extranjer

SIGNES

perquè
perque

això
aixó

l'obra
la obra

es dutxa
és ducha

2.7. EXPRESSIÓ ESCRITA

DESCRIURE UNA PERSONA

TEORIA

1. **Definició.** Descriure és representar un ésser o un lloc amb paraules, dir com és eixe ésser o eixe lloc, per tal que el receptor se'n faça una idea aproximada. [Consulta les tipologies textuais en el quadernet.]
2. **Classes.** En este tema estudiarem la descripció de persones, que pot ser de tres classes: la **prosopografia** és la descripció física, l'**etopeia** és la descripció psicològica i el **retrat** és la descripció completa i precisa.
3. **Estructura.** Si la descripció és **subjectiva**, l'estructura depèn de quines parts de la persona descrita capten més l'atenció de l'autor. Per contra, si la descripció pretén ser **objectiva**, l'autor ha de ser més rigorós: presentar la persona i descriure-la seguint un orde lògic (de més general a més concret, de dalt a baix, de dreta a esquerra...).
4. **Característiques**
 - a) Si la descripció és **subjectiva**, el registre és neutre o informal, s'usa la primera persona, hi ha lèxic valoratiu (*bonic, interessant...*), el vocabulari no és especialitzat i es poden fer servir expressions col·loquials moderades. Per contra, si la descripció és **objectiva**, el registre és neutre o formal, no s'usa la primera persona del singular, no hi ha lèxic valoratiu, el vocabulari és especialitzat i no es fan servir expressions col·loquials.
 - b) Es fan servir **adjectius** per a especificar els noms (*prim, xicotets, moreno...*), i s'usen reiteradament els **verbs ser i estar**. També s'utilitzen **locatius** per a ubicar (*als laterals del cap, a la mà esquerra...*).
5. **Exemples.** Les descripcions objectives, com les definicions, es consideren sovint exposicions. En la resta de casos, les descripcions són fragments integrats en altres textos, com ara narracions literàries, fullets informatius, manuals d'instruccions, etc.

COMENTARI

L'escrit "August vist per Via" és una _____ literària que conté la _____ d'August Pullman, el protagonista de la novel·la *Wonder*, des del punt de vista _____ de sa germana (Via), que ho narra tot en _____ persona del singular ("jo no li he dit", "m'agradaria...") i conté lèxic _____ ("nas massa gros") i afectiu ("orelletes de coliflor").

Pel que fa a l'estructura, l'escrit té dos parts ben diferenciades: els tres primers paràgrafs són una _____ perquè descriuen l'aspecte exterior d'August, concretament la cara, mentres que els dos últims paràgrafs són una espècie d'_____, ja que Via intenta saber què passa pel cap del germà. Finalment, el text està ple d'_____ ("inclinats", "enfonsats..."), s'usen sovint els verbs _____ i conté _____ per a ubicar el lector ("als laterals del cap").

PRÀCTICA

1. **Objectiu.** Necessites que un dibuixant dissenye el protagonista que tens en ment per a la teua pel·lícula d'animació. Escriu-li un **retrat** d'un dels dos personatges de baix amb una extensió d'**entre 120 i 160 paraules** per tal que sàpiga el seu aspecte físic i la seua manera de ser.
2. **Estructura.** Abans de redactar, imagina com és la persona en qüestió i en quin orde la vols descriure. Esta distribució et pot servir de guia.

1 paràgraf	1 paràgraf	1 paràgraf
sexe, edat, estatura, constitució	cabells, cara, roba, complements	ocupació, aficions, caràcter, habilitats

3. **Característiques.** La descripció que has d'escriure és **subjectiva**, així que el registre és informal, ho contaràs tot en la persona que vulgues, pots valorar el que veu el protagonista i es pot fer servir alguna expressió col·loquial moderada.
4. **Adjectius i locatius.** Procura complementar els noms amb **adjectius** (alguns valoratius) i ubica el lector amb **locatius** (*al cap, al braç esquerre...*).
5. **Presentació.** Segueix les cinc regles per a presentar fulls que tens en el quadernet.
6. **Revisió.** Rellig la redacció de dalt a baix abans de lliurar-la i assegura't que no conté incorreccions.

CRITERIS D'AVUACIÓ

1	Adequació. ¿S'ajusta a les instruccions rebudes (tema, tipus de text, número de paraules, registre, presentació...)?	0	1	2
2	Coherència. ¿El missatge és clar? ¿S'entén bé en conjunt? ¿Segueix un orde lògic? ¿Les idees estan ben estructurades?	0	1	2
3	Cohesió. ¿Delimita les oracions amb punts? ¿Usa correctament els signes de puntuació en general? ¿Fa servir connectors per a relacionar les oracions?	0	1	2
4	Originalitat. ¿El missatge és atractiu? ¿Capta l'atenció del lector? ¿Ressalta sobre els altres? ¿El vocabulari és variat, ric i precís?	0	1	2
5	Correcció. ¿Segueix les normes lingüístiques del seu nivell (ortografia, flexió, sintaxi...)? ¿El vocabulari és correcte i adequat (<i>llavors, després, fins a...</i>)?	0	1	2

2.8. LITERATURA

1850-1870

2.1. Charles Dickens

Charles Dickens (1812-1870) és un dels novel·listes britànics més grans de l'era victoriana, durant la qual, sota el regnat de Victòria I (1837-1901), es va aconseguir una gran prosperitat basada en la industrialització i el colonialisme¹. Les obres de Dickens, entre les quals destaquen *Oliver Twist*, *Cançó de Nadal* o *David Copperfield*, són precisament documents importants per a conèixer la vida d'aquella època. N'és un clar exemple ***Temps difícils* (1854)**, una novel·la que reflecteix la revolució industrial d'Anglaterra i la divisió cada vegada més gran entre dos classes socials: els obrers o proletaris i els patrons o empresaris.

Coketown, vist des de lluny en un dia de sol en plena canícula², feia l'efecte de jaure amortallat³ en una boirina característicament seua, que pareixia impermeable als rajos del sol. S'advertia que allí dins hi havia una ciutat, perquè se sabia que sense una ciutat no podia existir aquella taca fosca sobre el panorama. Una clapa d'estalzi⁴ i de fum, que unes vegades s'inclinava confusament en una direcció i unes altres en una altra; que unes vegades ascendia cap a la volta del cel i unes altres reptava ombriva horitzontalment per terra, segons si el vent s'alçava, queia o canviava de quadrant; una massa densa i informe, creuada per capes de llum que posaven únicament de relleu munts de negror: així era com Coketown, vist a distància, malgrat no mostrar ni una rajola, donava indicis d'ell mateix.

De Coketown ja era admirable que existira. Tantes voltes l'havien reduït a ruïnes, que causava admiració com havia pogut aguantar tantes catàstrofes. Es pot afirmar que els treballadors de Coketown estan fets de la porcellana més fràgil que ha existit mai. Ja es poden manipular amb molt de tacte que es trenquen a miques amb tanta facilitat que u sospita si ja no estaven badats⁵ abans. Quan els van exigir que enviaren a escola els xiquets que treballaven, es van arruïnar; quan van nomenar inspectors que els supervisaren els tallers, es van arruïnar; quan estos inspectors van manifestar dubtes sobre el dret que podien tindre eixos treballadors de tallar en llesques els obrers amb les seues màquines, es van arruïnar; i quan van insinuar l'opinió que potser no seria indispensable que produïren tant de fum, es van arruïnar totalment i definitivament. A més de la cullera d'or del senyor Bounderby, que anava en boca de quasi tot el món a Coketown, era molt popular en esta ciutat un altre mite, que adoptava la forma d'una amenaça. Sempre que un coketownenc es sentia perjudicat, és a dir, sempre que li impedien fer la seua i algú proposava que el feren responsable de les conseqüències dels

¹ **colonialisme** Doctrina que preconitza la colonització com a font de riquesa i de puixança d'una nació i, consegüentment, el manteniment dels territoris en règim de colònia.

² **canícula** Període més calorós de l'any que comprén una part del mes de juliol i una gran part del mes d'agost.

³ **amortallar** Embolcallar un cadàver amb un sudari.

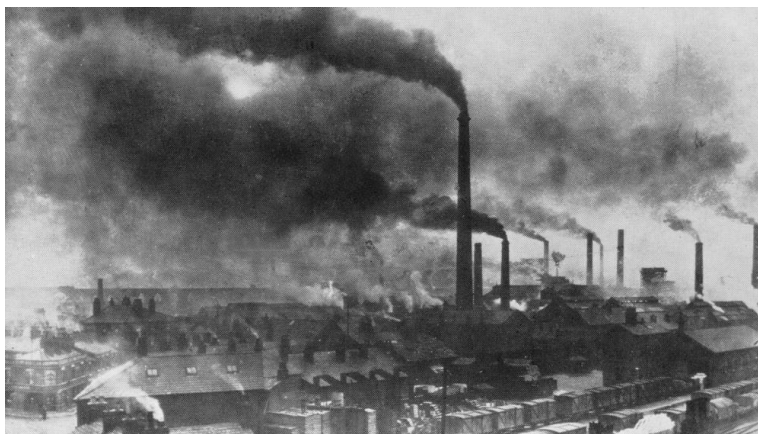
⁴ **estalzi** Substància negra dividida en finíssimes partícules que prové de la combustió incompleta de les matèries orgàniques i que es deposita en les parets interiors dels fumerals i els tubs d'evacuació del fum.

⁵ **badar** Obrir al llarg, fer un clevill o una fissura (en alguna cosa).

seus actes, es podia tindre la seguretat que reaccionaria amb l'amenaça espantosa que «abans llançaria a l'Atlàntic tots els seus béns». Més de quatre voltes, esta amenaça havia posat el ministre de l'Interior a dos dits de la mort.

Tanmateix, els coketownencs eren tan patriotes que no van llançar mai els seus béns a l'Atlàntic, sinó que, per contra, van tindre l'amabilitat de tindre'n compte. Tombant i girant, allí estava Coketown, entre la boirina llunyana, creixent i multiplicant-se.

Els carrers estaven abrasits i polsegosos en aquell dia d'estiu, i el sol era tan brillant que travessava el vapor espès que queia sobre Coketown i no permetia mirar-lo de fit a fit. Els fogners sorgien de portes subterrànies profundes per a eixir als patis de les fàbriques, i s'assentaven en grades, pals i tanques, torcant-se els rostres ennegrits i mirant el carbó. La població sencera feia l'efecte d'estar fregint-se en oli. Es percebia per tot arreu un aroma penetrant d'oli **brusent**¹. Les màquines de vapor estaven brillants d'oli; la roba dels obrers tenia taques d'oli; les fàbriques, a través de totes les plantes, destil·lava i rajava oli.

¹ **brusent** Molt calent, ardent.

Temps difícils

1. Marca amb una ics si les oracions següents són verdaderes o falses.

- a) V | F L'acció se situa a l'estiu.
- b) V | F Coketown no es veu de lluny perquè una capa de fum i estalzí ho impedit.
- c) V | F Coketown ha hagut de ser reconstruïda tres vegades.
- d) V | F Els coketownencs llancen els béns a l'Atlàntic si se senten amenaçats.
- e) V | F Molts habitants de Coketown treballen en mines de carbó.

2. En el primer pràgraf, Dickens descriu la capa de fum que oculta Coketown com si estiguera viva. Reproduïx les paraules o expressions amb què ho ha aconseguit.

3. Dickens explica que els coketownencs s'havien arruïnat quatre vegades. ¿Com va passar?

- a) La primera vegada va ser perquè _____.
- b) La segona vegada, perquè _____.
- c) La tercera vegada, perquè _____.
- d) I, per últim, perquè _____.

4. En el tercer paràgraf, Dickens fa ús de la ironia, una figura literària cabdal en la seua producció. Explica quina és la verdadera intenció de Dickens en fer-la servir.

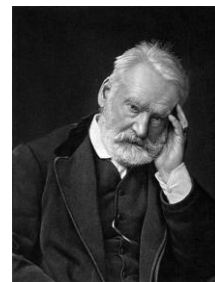
“Els coketownencs eren tan patriotes que no van llançar mai els seus béns a l'Atlàntic, sinó que, per contra, van tindre l'amabilitat de tindre'n compte”

5. El dia en què se succeïx l'acció, a Coketown fa una calor angoixosa. Escriu totes les paraules de l'últim paràgraf (noms, adjectius, etc.) que reforcen eixa sensació.

6. Si no hi haguera fum, tinguérem tots els permisos necessaris i férem volar un dron per damunt de Coketown, ¿què voríem? Descriu-ho entre 50 i 80 paraules.

2.2. Victor Hugo

Victor Hugo (1802-1885) va ser un dels més importants escriptors del romanticisme en francès i és considerat un poeta brillant famós per les seues frases cèlebres. L'any **1862** va escriure en cinc volums ***Els miserables***, que és una de les obres clàssiques de la literatura universal, no només pel seu valor literari, sinó també pels seus valors ètics, ja que denuncia la misèria, la pobresa i l'explotació, reflexiona sobre el bé i el mal i defensa la justícia i la solidaritat humana en moments adversos¹. Una prova d'això és el fragment proposat, en què el bisbe Myriel acull desinteressadament a sa casa un presidiari que es passarà la vida buscant justícia.

—La cosa està així. Em diuen Jean Valjean. Soc un presidiari. He passat dèneu anys a la presó. Em van soltar fa quatre dies i vaig de cara a Pontarlier, que és la meua destinació. Ja fa quatre dies que camino des de Tolon. Avui he fet dotze llegües a peu. Esta nit, quan he arribat a esta comarca, he anat a un hostel d'a on m'han fet fora perquè havia ensenyat el passaport groc a la casa de la vila. No en tenia d'altra. Vaig anar a un altre hostel. Em van dir: «¡Ves-te'n!». Vaig anar de casa en casa. No em va acollir ningú. Vaig anar a la presó i el porter no em va ni obrir. Em vaig clavar en la caseta d'un gos. El gos em va mossegar i em va fer fora, igual com ho haguera fet una persona. Me'n vaig anar al camp, a dormir **al ras**². El cel no estava ras. Vaig pensar que plouria i que no hi havia cap un Déu que impedira que ploquera, així que me'n vaig tornar a la ciutat per a buscar l'entrador d'una porta. Ahí, a la plaça, feia comptes de dormir damunt d'una pedra; en això que una bona dona m'indicà sa casa i em va dir: toca ahí. He tocat. ¿A on estic? ¿És un hostel? Porto diners, la **soldada**³. Cent nou francs i setanta-cinc cèntims que vaig guanyar a la presó treballant durant dèneu anys. Pagaré. No em fa res. Tinc diners. Estic molt cansat, dotze llegües a peu, tinc molta fam. ¿Em deixa quedar-me?

—Senyora Magloire —va dir el bisbe—, pose un altre cobert.

L'home va fer tres passes i s'acostà a la làmpada que estava damunt de la taula:

—Mire —va seguir dient, com si no ho haguera entés bé—, no cal açò. ¿Em sent? Sóc un presidiari. Un forçat. Vinc de la presó —es va traure de la butxaca un full gran de paper groc i el va desplegar—. Prenga el meu passaport. Groc, ja el veu. Servix per a que em facen fora de tots els llocs a on vaig. ¿Vol llegir-lo? Jo sé llegir. Vaig aprendre al presidi. Hi ha una escola per als que volen aprendre. Mire, hi van escriure açò: «Jean Valjean, presidiari amb la pena complida, nascut en...», açò a vosté ni li va ni li ve... «ha estat dèneu anys a la presó. Cinc anys per furt amb fractura. Catorze anys per haver intentat fugir quatre vegades. És un home molt perillós». Ací ho té. Tot el món m'ha fet fora. ¿Vosté vol acceptar-me? ¿Açò és un hostel? ¿Vol convidar-me a sopar i donar-me un lloc per a dormir? ¿Té una quadra?

—Senyora Magloire —va dir el bisbe—, pose llençols blancs al llit de l'alcova.

Ja havíem explicat com era l'obediència d'aquelles dos dones.

La senyora Magloire va eixir per a complir les ordres. El bisbe es girà cap a l'home:

¹ **advers** Desfavorable o contrari.

² **al ras** Sense cobert, a l'exterior.

³ **soldada** Sou, salari.

—Assente's, senyor, i escalfe's. Soparem d'ací a una mica i, mentres sopa, li faran el llit.

Ara l'home ho va acabar d'entendre. L'expressió del rostre, que fins llavors era **ombriva**¹ i dura, es va tenir de sorpresa, de dubte, d'alegria, i va **esdevindre**² extraordinària. Començà a balbucejar com un home boig:

—¿De veres? ¿Com? ¿Em deixa quedar-me? ¿No em fa fora? ¡Un presidiari! ¡Em diu senyor! ¡No em tuteja! ¡Ves-te'n, gos!, açò em deien sempre. Estava tan convençut que em despatxaria... Per això he dit d'entrada qui soc. ¡Ai, quina dona més bona em va recomanar vindre ací! ¡Soparé! ¡Un llit amb matalaf i llençols! ¡Com tot el món! ¡Un llit! fa dèneu anys que no dormo en un llit! Li pareix bé que em quede. Són vostés persones cabals. A més, tinc diners. Pagaré. Perdone, senyor hostaler, ¿com li diuen? Pagaré el que siga. És vosté un home bo.

¹ **ombriu** Que és (un lloc) poc solejat, que té poca claror.

² **esdevindre** Passar d'un estat a un altre, adquirir un nou estat, una nova qualitat, un nou caràcter.

1. Marca amb una ics si les següents afirmacions són verdaderes o falses.

- a) V | F El bisbe Myriel viu a Pontarlier.
- b) V | F Jean Valjean és expulsat de l'hostal perquè no té passaport.
- c) V | F Jean Valjean ha estat dèneu anys a la presó per furt amb fractura.
- d) V | F La senyora Magloire es nega a ajudar Jean Valjean.
- e) V | F Jean Valjean confon el bisbe Myriel amb un hostaler.

2. En el text Jean Valjean diu que ha caminat “dotze llegües” en un dia. ¿Realment està tan cansat? ¿A quants quilòmetres equivalen estes dotze llegües?

3. Sembla que Jean Valjean estava realment cansat, no només físicament, sinó també anímicament. ¿Per què se sent així? ¿Qui l'ha rebutjat i de quina manera?

4. Jean Valjean sent el rebuig de gent que ni tan sols el coneix. ¿T'has sentit alguna vegada de la mateixa manera? Explica-ho en més de 40 paraules.

5. ¿Com imagines que és Jean Valjean? Consulta l'apartat d'expressió escrita i escriu-ne una descripció d'entre 50 i 80 paraules.

6. Intenta justificar el motiu pel qual Victor Hugo va titular així la seua novel·la.

REPÀS DEL TEMA 2

Fes les següents activitats de repàs a la llibreta.
Quan l'activitat és una pregunta, redacta la resposta de forma completa.

1. ¿Què és descriure? ¿En què es diferencia d'exposar?

2. ¿Quines són les categories gramaticals? Escriu dos exemples de cadascuna.

3. Definix i exemplifica els conceptes lèxics següents:

cultisme / paraula patrimonial / neologisme / arcaisme / préstec / barbarisme

4. Escriu el significat de les paraules següents:

àncora / parpella / serrell / soterrani / rosella

5. Escriu estes paraules a la llibreta amb la lletra o les lletres que els falten.

organi__ar / grandí__im / infante__a / impre__ionant / cance__ació

enro__ar-se / po__e__iu / a__educte / tranqui__itat / ne__e__ari

e__aboració / __alitat / impre__ta / rique__a / co__eccionar

6. Contesta les preguntes següents:

a) ¿Qui va escriure *Temps difícils*? ¿En quin any?

b) ¿De què tracta la novel·la *Temps difícils*?

c) ¿Qui va escriure *Els miserables*? ¿En quin any?

d) ¿De què tracta la novel·la *Els miserables*?

TEMA 3

3

3.1	Comprensió escrita	La notícia
3.2	Sintaxi	Els sintagmes
3.3	Lèxic	Les locucions
3.4	Vocabulari	Vocabulari 3
3.5	Normativa	L'accent
3.6	Ortografia	Dictat 3
3.7	Expressió escrita	Redactar una notícia
3.8	Literatura	1870-1890: Mark Twain i Anton Txékhov

3.1. COMPREENSIÓ ESCRITA

LA NOTÍCIA

Notícia 1

Descobrixen un nou planeta a on podria haver vida

Ross 128 B pot estar en la zona habitable d'una estrella a 11 anys llum i és susceptible de tindre una atmosfera amb temperatures de fins a 20 graus

15/nov/2017

Un equip internacional d'astrònoms ha descobert un nou planeta temperat de la mida de la Terra, que ha entrat immediatament en el club dels millors candidats per acollir vida extraterrestre. Batejat com a Ross 128 B, este planeta fa una volta cada 10 dies a l'estrella Ross 128, una nana roja petita, tranquil·la i freda en comparació amb el Sol. Tot i que està situat 20 vegades més a prop d'esta estrella que la Terra del Sol, els científics consideren que es pot trobar en el que es coneix com a zona habitable, la distància a la qual es donen les condicions perquè l'aigua pugui existir en estat líquid i constituir la base de possibles formes de vida. Això és així perquè l'estrella Ross 128 és 5 vegades més menuda que el Sol i 300 vegades menys lluminosa. A partir d'estes dades, s'ha pogut estimar que la temperatura a la superfície del planeta es podria situar entre -60 i 20°C, un ventall en el qual és possible la vida tal com la coneixem.

Tenint en compte que la mida de la Via Làctia és d'uns 100.000 anys llum, en termes astronòmics Ross 128 B es pot considerar un veí pròxim: està a 11 anys llum d'ací. De fet, ara per ara només es coneix un exoplaneta més a prop, Pròxima B, que orbita l'estrella Pròxima Centauri, a 4 anys llum de la Terra, i que va ser descobert per l'astrònom català Guillem Anglada Escudé i el seu equip l'any 2016.

Una de les característiques interessants d'este planeta és que gira sobre ell mateix prou a poc a poc, fet que augmenta les probabilitats que tinga atmosfera, una condició imprescindible per a la vida. Però el factor que convertix Ross 128 B en un dels millors candidats coneguts fins ara a albergar vida és el caràcter tranquil de l'estrella al voltant de la qual orbita. A la majoria de nanes roges, inclosa Pròxima Centauri, es produïxen de forma habitual grans flamarades de rajos X i ultraviolats que arrasen la superfície dels planetes pròxims. A Ross 128, en canvi, això no passa. Esta circumstància fa pensar als autors del descobriment que fins i tot es tracta d'un millor emplaçament per a la vida que Pròxima B.

La descoberta d'este planeta ha sigut possible gràcies a les dades que el telescopi HARPS de l'Observatori Europeu del Sud (ESO) ha recollit durant 10 anys des de l'observatori de la Silla, situat en un cim del desert d'Atacama, a Xile. Este telescopi ha sigut capaç de detectar els moviments lleugers que la presència del planeta provoca en l'estrella que orbita, cosa que ha permès inferir-ne l'existència i caracteritzar-lo. El repte ara consistix en esbrinar si realment a Ross 128 B hi ha presència de substàncies relacionades amb la vida, com per exemple l'oxigen. I això es podrà fer quan el Telescopi Europeu Extremament Gran, l'E-ELT, entre en funcionament en 2024.

El torró de Xixona i Alacant viatja a l'estranger per Nadal

Les vendes del dolç nadalenc creixeran aproximadament un 4%

17/des/2017

El torró és una de les postres més típiques i tradicionals del Nadal, i el País Valencià és un dels productors estrella. La joia de la corona són els torrons amb Denominació d'Origen Xixona i Alacant. Este dolç no agrada només al territori, sinó que també és protagonista a les taules nadalenes dels països en els quals les tradicions en estes dates són semblants a les nostres.

És el cas, per exemple, dels Estats Units, Mèxic i l'Amèrica Llatina. El secretari general del Consell Regulador del Torró d'Alacant i Xixona, Federico Moncunill, assegura que el torró d'Alacant, més dur que el de Xixona i per tant més fàcil de transportar, és molt demandat en eixos països, i és dels que més s'exporta. Moncunill assegura que este dolç nadalenc encara podria exportar-se més, si països com Cuba o Veneçuela, "amb situacions polítiques complicades i amb restriccions al comerç", tingueren més facilitat per a adquirir-los, "ja que són dos territoris amb molta demanda de torró".

Un sector en recuperació

El torró amb Denominació d'Origen Xixona i Alacant es troba en un procés de recuperació. La crisi econòmica el va afectar especialment i, segons Moncunill, "molts consumidors van optar per comprar torró a Toledo", perquè és més econòmic, "però amb la incipient recuperació econòmica, estem també recuperant mercat".

Segons les dades amb què treballa el Consell Regulador, a Alacant i Xixona la producció de torró –tant del protegit com del que no compta amb Denominació d'Origen– ha crescut un 8% respecte a l'any passat. Pel que fa a les vendes, Moncunill estima que augmentaran entre un 3% i un 4% en relació a la campanya del 2016.

La producció de torró ha crescut un 8%.

A Alacant i Xixona es produïxen aproximadament 20 milions de barres de torró amb Denominació d'Origen i 50 milions més de torró sense eixa acreditació. Pel que fa a les preferències dels consumidors, Moncunill assegura que, tant al País Valencià com a la resta de l'Estat, "al consumidor li agrada per igual el torró d'Alacant i el de Xixona", però en relació als dolços sense Denominació d'Origen, "el torró de xocolate és el preferit".

D'altra banda, el president de la Generalitat, Ximo Puig, va destacar la tradició de Xixona com a "punt neuràlgic del Nadal" i "pàtria del torró" durant la seua visita a la Fira de Nadal de la localitat, el dia 6 de desembre.

3.2. SINTAXI

ELS SINTAGMES

1. Classifica els conceptes sintàctics següents en el quadre.

adjectiu	pronom	nucli	adverbi	nom
conjunció	complement	verb	preposició	nexe

categories gramaticals	funcions sintàctiques
Conjunt de paraules que compartixen característiques gramaticals.	Valor d'una paraula en relació a altres paraules d'una construcció sintàctica.

2. Crea sintagmes a partir de les paraules proposades.

El nom “flor” és una **paraula**, mentre que “una flor” és un **sintagma**, igual com “flor blanca”, “una flor blanca”, “moltes flors”, “les flors roges”... El resultat sempre és una flor.

paraula	sintagma	
nom	+ adjectiu determinant	+ adjectiu qualificatiu
flor	una <u>flor</u>	una <u>flor</u> blanca
llibres		
amigues		
botiga		

3. Analitza els dos sintagmes nominals següents.

En el sintagma “una flor blanca”, els adjectius “una” i “blanca” fan la funció de **complements** del nom “flor”, el qual fa la funció de **nucli** perquè, tot i ser-ne una i ser blanca, no deixa de ser una flor ni de ser un nom. El resultat és un **sintagma nominal**.

sintagma 1: molta gent			sintagma 2: aigua tèbia		
paraula	molta	gent	paraula	aigua	tèbia
categoria			categoria		
funció			funció		

4. Subratlla les paraules que formen un sintagma nominal (n'hi han cinc en total).

ella vol cinc mòbil nou porta dona lliri blanc bé vi negra nit molt alta un fadrí vent del nord

5. Convertix cada adjectiu en un sintagma preposicional.

El complement pot relacionar-se amb el nucli per mitjà d'una **preposició**, que fa la funció de **nexe** (*una flor de paper*). Es diu que “de paper” és un **sintagma preposicional**.

a) xic valencià → xic de València	d) dona poderosa
b) pasta italiana	e) beguda gasosa
c) porta metàl·lica	f) roba descolorida

6. Escriu dos sintagmes nominals de més de deu paraules amb els noms proposats.

Un nom (*flors*) pot expandir-se amb **recursivitat**: ¹*dos flors* → ²*les dos flors* → ³*les dos flors blanques* → ⁴*les dos flors blanques de paper* → ⁵*les dos flors blanques de paper que estan damunt de la taula*, etc. El resultat sempre són dos flors.

casa → aquella casa blanca sense persianes que hi ha al final del carrer

cotxe

tassa

motxilla

7. Complementa cada nom proposat amb un complement explicatiu.

Hi ha una classe de **complements**, anomenats **explicatius**, que aporten informació secundària del nucli, del qual van separats per una coma. Exemple: *Anna, la directora*.

Lisboa, la capital de Portugal / **Jaume I**, que va conquerir València l'any 1238

Berlín

Zeus

Mozart

8. Subratlla els sintagmes nominals de l'escrit següent i requadra'n els nuclis.

En el saló, el pare mira un programa de la tele. Una periodista que parla sense parar conversa amb una persona que no para de plorar. La mare passa les pàgines d'una revista que no té tapes. Tonet, assegut enmig dels dos, es rasca les orelles.

9. Requadra les conjuncions de l'escrit i identifica els termes coordinats.

Les paraules i els sintagmes es poden relacionar per **coordinació** a través de les conjuncions **i, ni, o, però** i **sinó**. Per exemple: *bo però car, un plat i una cullera*, etc.

Mònica és alta¹ i prima². Té el cos esvelt però la cara redona. No té la boca ni massa gran ni excessivament menuda. Mònica, que té dotze anys i tres mesos, no es considera ni de bon tros extravertida sinó més aviat reservada.

10. Requadra el nucli dels sintagmes següents i digues de quina classe és cadascun.

Els adverbis **intensificadors** (*molt, poc, més, menys, totalment...*) poden fer de complements d'adjectius, adverbis i verbs (els nuclis), i originen tres classes de **sintagmes**: l'**adjectival** (*molt bons, plenament conscient*), l'**adverbial** (*massa tard, exageradament lluny*) i el **verbal** (*corre més, guanya molt*).

Els pares van passar més de dues hores a l'ambulatori, que estava bastant lluny. Men-
s. nominal

trestant, Marta va estudiar molt. Tot seguit, es va engolir tres bunyols ben ensucrats, es

va beure un got de llet i va pintar les pàgines d'un diari que estava molt vell.

11. Crea un sintagma amb cada paraula proposada i digues de quina classe és.

menjar → menjava abundantment → *sintagma verbal*

tovalloles

interessant

discutir

granera

intensament

El sintagma més productiu i freqüent és el **sintagma nominal**.

3.3. LÈXIC

LES LOCUCIONS

1. Completa el fragment amb les paraules proposades.

significats, nucli, sintagma, locucions, paraula, figurat

El nom “gat” és una _____, mentre que “gat negre” és un _____. I bé: perquè està format per més d’una paraula i una d’elles és el _____. Resulta que hi ha una classe especial de sintagmes que es caracteritzen perquè tenen un únic significat i un significat únic, generalment _____. Per exemple: en l’oració “El seu iaio és gat vell”, el sintagma “gat vell” no vol dir que el gat és vell (no conté dos _____), sinó que “gat vell” significa ‘persona de molta experiència, a qui difícilment es pot enganyar’. Estos sintagmes especials que tenen un únic significat i un significat únic s’anomenen _____.

2. Subratlla les cinc locucions d’estes oracions i definix-les.

Exemple: Tira llenya al foc o s’apagarà. / No tires llenya al foc: ho estàs complicant.
tirar llenya al foc Empitjorar un conflicte.

- a) El bou era blanc i negre. / Vaig sopar un blanc i negre.
- b) Paris va clavar una fletxa al taló d’Aquil·les. / La vergonya era el seu taló d’Aquil·les.
- c) El Vila-real disposava del seu últim cartutx. / Amb l’últim cartutx va caçar un conill.
- d) Tinc la paraula a la punta de la llengua. / Tinc una llaga a la punta de la llengua.
- e) Des d’allí es veien clarament les estrelles. / La tabalada li va fer vore les estrelles.

3. Completa el fragment amb les paraules proposades.

nom, conjuntiva, adjectiva, nominal, pronominal, verbal, prepositiva, adverbial

Hi han tantes locucions com categories gramaticals. Així, “mànega ampla” és una locució _____ perquè equival a un _____ (‘indulgència’). La locució “ni una ànima” és _____ (equival a ‘ningú’). La locució “amb la boca oberta” és _____ (equival a ‘sorpresa’). La locució “a cabassos” és _____ (equival a ‘abundantment’). La locució “donar-se aire” és _____ (equival a ‘afanyar-se’). La locució “a través de” és _____ (equival a ‘mitjançant’). Finalment, la locució “ja que” és _____ (equival a ‘perquè’).

4. Classifica les locucions subratllades en el quadre.

- a) La nostra cabina tenia un ull de bou. f) Ens van traure una paella de categoria.
 b) Encara que no vingues, avisa'm. g) La notícia ja la sabia tot el món.
 c) La pel·lícula em va agradar d'allò més. h) No van eixir a causa del mal temps.
 d) Es van banyar a la mar en conill. i) La moto ens va passar a tota virolla.
 e) El combustible s'obté de l'or negre. j) Van vindre tots a excepció d'Abril.

locució nominal	locució adjectiva	locució prepositiva
locució pronominal	locució adverbial	locució conjuntiva

5. La segona locució més productiva i abundant de totes és l'adverbial. Completa les oracions següents amb les locucions adverbials proposades.

de valent, de bat a bat, a cau d'orella, de tot cor, fil per randa, de gaidó, sense més sal ni més oli, de soca-rel, a la babalà, de gom a gom

- a) Només volia que ho sabera ella; per això li ho va contar _____.
 b) Va contestar a les preguntes _____, sense saber què responia.
 c) Van obrir les portes _____ per tal que es ventilara la cambra.
 d) La plaça estava plena _____; no hi cabia ningú més.
 e) La ventada d'ahir va arrancar el taronger _____.
 f) Es va entrenar _____ per al campionat d'atletisme.
 g) Eres molt bon company: t'ho dic _____.
 h) Li va relatar els fets _____, sense deixar-se cap detall.
 i) _____, ens va dir que no volia vindre a sopar.
 j) El quadro de la paret estava _____, però jo el vaig adreçar.

6. La locució més productiva i abundant és la verbal, que es coneix com a frase feta. Relaciona cada frase feta amb el seu significat.

- a) tocar de peus a terra _____ Gastar molt, especialment en una celebració.
 b) llaurar en arena _____ Estar venut, haver caigut en un perill.
 c) tirar la casa per la finestra _____ Vore la realitat de les coses.
 d) no poder avindre-se'n _____ Estranyar-se molt d'una cosa.
 e) arribar i moldre _____ Mostrar una gran indignació o irritació.
 f) tindre mà esquerra _____ Treballar en va, esforçar-se inútilment.
 g) haver begut oli _____ Saber fer les coses amb diplomàcia.
 h) no cabre en la pell _____ Evitar un tema del qual no es vol parlar.
 i) fugir d'estudi _____ Tindre sort aconseguint una cosa molt prompte.
 j) traure foc pels queixals _____ Estar extraordinàriament content.

7. Completa les oracions següents amb les frases fetes anteriors.

- a) L'equip va _____ per a celebrar l'ascens de categoria.
- b) El lladre _____: els policies ja el tenien a pocs metres.
- c) La directora té _____ per a resoldre certs conflictes.
- d) Li havien dit que havia aprovat el teòric i no _____.
- e) Va _____ perquè no volia parlar d'aquell tema.
- f) Es pensa que els elefants volen; hauria de _____.
- g) Quan va saber que li havien gastat una broma, va _____.
- h) Intentar convèncer-la és _____; deixa-ho córrer.
- i) Era estrany que els amics no estigueren allí; no _____.
- j) Just quan ens assentàvem començava el concert; va ser _____.

8. Completa el fragment amb les paraules proposades.

locucions, breu, frases fetes, diccionari, verb, refranys, fixes

Hi ha una classe especial d'oracions o expressions que es caracteritzen perquè són _____ (no es poden modificar) i transmeten coneixements populars de forma _____: són els _____. Per exemple, "tota pedra fa paret" indica que qualsevol cosa suma per a aconseguir un objectiu. Encara que no solen incloure's en el _____, el de l'Acadèmia n'arregla uns quants i els marca com a _____ oracionals. No s'han de confondre amb les _____ (o locucions verbals), les quals comencen per un _____ en infinitiu, com ara "tindre el cor de pedra".

9. Relaciona cada refrany amb el seu significat.

- a) qui oli mesura els dits s'unta _____ Val més allò conegut que desconegut.
- b) caldera vella, bony i forat _____ No és bo fer moltes coses alhora.
- c) no deixes sendes velles per novelles _____ Cal assumir la conseqüència dels actes.
- d) qui furta un ou furta un bou _____ És possible una cosa que no ho pareixia.
- e) sempre han tingut bec les oques _____ Qui s'alça enjorn aprofita millor el dia.
- f) val més poc i bo que molt i roïn _____ Administrar diners d'altri pot corrompre.
- g) qui matina fa farina _____ La vellesa comporta alifacs i defectes.
- h) del seu pa farà sopes _____ És millor la qualitat que la quantitat.
- i) qui molt abraça poc estreny _____ Un delictes menor pot portar un delictes greu.
- j) de més verdes en maduren _____ La maldat és pròpia de totes les èpoques.

10. Indica si estes expressions són locucions (L), frases fetes (FF) o refranys (R).

- a) ___ com més sucre més dolç
- b) ___ a espentes i redolons
- c) ___ tirar el barret al foc
- d) ___ dos no es barallen si un no vol
- e) ___ com una cabra
- f) ___ una oroneta no fa estiu
- g) ___ d'altra banda
- h) ___ alçar la camisa a algú
- i) ___ a la taula i al llit, al primer crit
- j) ___ tirar-se la manta al coll

3.4. VOCABULARI 3

Primera ronda

1. Part anterior de la cama sobre la mateixa aresta anterior de la tibia.
2. Fruita redona, groga o rogenca, de pell envellutada, que té un os gros al mig.
3. Pressió sobre la pell feta amb els dits polze i índex.
4. Ocell rapinyaire nocturn que menja petits rosegadors i niua en troncs o terrats.
5. Instrument òptic que corregeix els defectes de la visió o la protegeix del sol.
6. Cereal gràcies al qual mengem roses al cinema.

Segona ronda

1. Fruit sec en forma de llàgrima que mengem torrat o fregit i del qual fem torró.
2. Quadrat xicotet de tela o paper amb què ens torquem els mocs.
3. Part interior de la unió del braç amb el tronc.
4. Receptacle corredís d'un moble que es pot ficar i traure del buit en què encaixa.
5. Fruita que forma xanglots de grans dolços i sucosos dels quals es trau el vi.
6. Trosset de paper estampat destinat a franquejar cartes i paquets.

Tercera ronda

1. Recipient en el qual es guarden llapis, bolígrafs i retoladors.
2. Fruit comestible, blanc i en forma de renyó, que mengem a l'olla.
3. Objecte gran en forma de paraigua que ens protegeix del sol a la platja.
4. Peix blau que mengem a la planxa o en conserva en oli o escabetx.
5. Roca que es fa servir per a fer sols i paviments, escales i taulells.
6. Ocell migratori petit, de color terra i ratlles a l'esquena, de carn molt apreciada.

Quarta ronda

1. Part anterior del coll, entre el vel del paladar i l'entrada de l'esòfag i la laringe.
2. Tros de pa, prim i arrodonit, que es talla d'una barra o d'un pa rodó.
3. Moviment ascendent i descendent que fa l'aigua de la mar.
4. Insecte semblant a la llangosta, d'antenes llargues, que abunden als camps.
5. Dolç fet amb farina, mantega, ous i sucre, que es menja en els aniversaris.
6. Substància que si s'introdueix al cos de les persones pot provocar-los malalties o la mort.

Cinquena ronda

1. Utensili que fem per a netejar brosses del terra.
2. Cereal que creix en espigues i del qual fem farina.
3. Cadascun dels dos costats de la cara que van dels ulls fins a la barbata.
4. Ocell negre amb taques blanques que vola en grans bandades.
5. Obertura feta a la paret d'un edifici perquè hi entre la llum i l'aire.
6. Peça de ceràmica que s'utilitza per a fer paviments o per a cobrir parets.

Sisena ronda

1. Depressió arrodonida que deixa al mig del ventre la secció del cordó umbilical.
2. Torre d'una església on estan col·locades les campanes.
3. Recipient que serveix per a contindre i abocar l'oli i el vinagre.
4. Tija curta i fina amb una cabota de mixtura inflamable per simple fricció.
5. Figureta humana femenina que serveix perquè els xiquets juguen.
6. Arbre que té com a fruit l'oliva.

ACTIVITATS DE VOCABULARI

1. Completa les oracions amb la paraula del vocabulari adient.

- a) Hi havia un niu de mussols al _____ de l'església.
- b) Passa'm el _____; hi ha poc oli a l'amanida.
- c) Amb el _____ fem pa i amb el _____ fem roses o mongetes.
- d) A primera hora del matí anava a la platja a plantar el _____.
- e) Aquest insecte no és una llangosta, sinó un _____.
- f) Un gran estol d'_____ volà sobre l'institut.
- g) Vam encendre la foguera amb uns _____.
- h) El vi es trau del _____.
- i) El _____ de l'escurçó pot ser mortal.

2. Subratlla la paraula correcta de cada sèrie.

calaix caixó	tarta pastís	préssec melocotó	sombrella para-sol	ola ona
codorniu guatla	màrmol marbre	sello segell	atun tonyina	ulleres gafes

3. Escriu el nom que correspon a cada imatge.

--	--	--	--

--	--	--	--

4. Traduïx estes oracions al valencià.

a) Le dio un fuerte pellizco en la mejilla.

b) I like cakes, but I don't like beans.

c) Para hacer turrón hay que moler almendras.

d) This millennial olive tree is very old.

e) No puedo cerrar el cajón de la mesa.

f) Limpia el mármol de la cocina.

g) Me cayó el estuche en el charco.

h) Tengo la garganta irritada por la tos.

i) I wear sunglasses.

j) Le dieron una patada en la espinilla.

5. Completa les oracions amb la paraula del vocabulari adient.

a) El desodorant s'aplica sobre les _____.

b) El _____ és un rapinyaire nocturn.

c) Comprà el _____ per a enviar la postal a Romania.

d) La _____ és un ocell de carn molt apreciada.

e) Aquesta casa és molt lluminosa; té les _____ grans.

f) De menut, sempre dormia abraçat a una _____.

g) Pots comprar la _____ fresca o bé en llauna.

h) Onda és un gran productor de _____ de ceràmica.

i) L'ingredient principal del torró de Xixona és l'_____.

3.5. NORMATIVA

L'ACCENT

1. ACCENT EN LES PARAULES AGUDES I PLANES

- a) S'accentuen les paraules **agudes** quan acaben en **vocal, vocal+s** i **-en/-in**.
 b) S'accentuen les paraules **planes** quan no acaben en **vocal, vocal+s** ni **-en/-in**.

		vocal		vocal + -s		-en, -in	
agudes	✓	està	conté	anglés	avís	comprén	roín
planes	x	esta	conte	angles	avis	compren	obrin
		diftong decreixent		consonant ≠ -s/-n		-an, -on, -un	
agudes	x	parlareu	jersei	dormirem	record	estan	segon
planes	✓	parlàreu	vòlei	dormírem	rècord	plàtan	cànon

1. Escriu una oració amb cada parella de paraules proposades de manera que se'n veja clarament el significat.

- c) conte / conté
 d) avís / avis
 e) compren / comprén
 f) jugareu / jugàreu
 g) record / rècord

2. PARAULES FREQUENTS QUE SEMPRE DUEN ACCENT

ò		í		è	é
però	açò, això, allò	així	ací / aquí, ahí, allí	perquè	també, després, només

2. Tradueix estes oracions al valencià.

- a) That's difficult but interesting. _____
 b) Después solo quería aquello. _____
 c) The Italian boy was also here. _____
 d) Paramos allí porque nos convenía. _____
 e) This can't go on like this. _____

3. TERMINACIONS FREQUENTS AMB ACCENT

-ió (-ions)	-ència / -ància	-és, -esa	-éixer / -àixer
habitació, habitacions	paciència, ambulància	danés, danesa	créixer, nàixer
-òleg, -òloga	-ònim	-ístic	-òbil / -èbil
psicòleg, psicòloga	sinònims, antònims	artístic, humorístic	mòbil, dèbil

3. Escriu el masculí singular de les paraules següents.

romanesa	gal·lesa	japonesa	ingressos	successos

4. Escriu dos exemples en cada casella que no hagen aparegut en esta secció.

-ió (-ions)	-ència / -ància	-és, -esa	-éixer / -àixer
-òleg, -òloga	-ònim	-ístic	-òbil / -èbil

4. DESINÈNCIES VERBALS AMB ACCENT

Passat (i *condicional)			Futur
-àvem, -àveu	*-íem, -íeu	-éssem, -ésseu	-é, -às, -à
estàvem, estàveu	haviem, havíeu *hauríem, hauríeu	féssem, fésseu	seré, seràs, serà

5. Completa la taula amb les formes verbals adients.

imperfet d'indicatiu	futur	condicional
		vindria
estudiaves		
	sabia	
	xalarem	

5. -AN, -ON I -UN

	agudes x	planes ✓
-an	estan, tobogan, orangutan	òrgan, plàtan, quiròfan
-on	segon, respon, xarleston	telèfon, clàxon, micròfon, polígon
-un	algun, cadascun, Cancun	-

6. Subratlla la paraula mal escrita de cada sèrie i corregix-la.

- a) orangutan, sentiràn, eslògan, caiman → _____
- b) dolmen, fenòmen, entren, edén → _____
- c) Berlín, roïn, magazín, trigemin → _____
- d) claxon, audiòfon, rodamon, béicon → _____
- e) pujaran, estén, megàfon, algún → _____

6. SECRETARIA / SECRETÀRIA

Valencià			Castellano		
	x	✓		✓	x
i	día, dies tenia, tenies, tenien	gràcia, gràcies	i	día, días tenía, tenía, tenían	gracia, gracias
u	grua, grues actua, actues, actuen	estàtua, estàtues	u	grúa, grúas actúa, actúas, actúan	estatua, estatuas

7. Completa les paraules amb les vocals *i* i *u*, i accentua-les si cal.

acrob__cia	claustruf__bia	astrolog__a	brut__cia	telepat__a
aut__psia	filosof__a	pirot__cnia	monoton__a	anest__sia
c__ries	escombrar__es	telenot__cies	ampl__es	setci__ncies
cacat__a	est__tua	p__rdua	efect__a	m__tua

7. ACCENT OBERT (´) I ACCENT TANCAT (˘)

ACCENT OBERT (´)			ACCENT TANCAT (˘)		
à	è / ò		é / ó		í / ú
	esdrúixoles	planes	agudes	verbs	
fàcil àguila	ètica història	cèntim mòbil	anglés sabó	créixer córrer	física música
	EXCEPCIONS				
	església, sépia, fórmula, pólvora...	llépol, pèsol, préstec, estómac...	perquè, però, açò, això, allò, arròs...	òbric/òmplic -clòs (inclòs, exclòs)	

8. Completa les paraules amb les vocals e i o, i accentua-les si cal.

di__resi	contrap__s	gen__tic	conv__ncer	polis__mia
atmosf__ric	mer__ixer	en__rgia	aritm__tica	ll__pol
apegal__s	hipop__tam	tromb__	biol__gic	artr__pode
f__rmula	pedag__gia	inc__mode	arr__s	__ptica

9. De les quinze paraules següents, cinc estan mal escrites. Subratlla-les i reescriu-les baix correctament.

vòlei, perquè, posaveu, correran, vivencia, Galícia, examen, teléfon,
artèria, tobogàn, dinaven, esglèsia, quítxua, Polònia, eixiem

--	--	--	--	--

3.6. ORTOGRAFIA

DICTAT

L'animal més llarg del món

Una inacabable forma hipnòtica en espiral al fons del mar podria ser l'animal més llarg del món. És un sifonòfor i fa 46 metres. Per a fer-se una idea, l'exemplar supera en llargària l'animal més gros que ha existit mai: la balena blava. El van trobar a mitjans de març de 2020 un grup de científics de l'Schmidt Ocean Institute a les profunditats del mar australià.

L'aspecte lluminós i plàcid de la criatura amaga un depredador. Està format per molts organismes amb petits tentacles urticants, que actuen com una única cadena dins de l'aigua.

El descobriment va ser una autèntica sorpresa, perquè van trobar l'espècimen quan el submarí tornava a la superfície després d'arribar a una gran profunditat. A més, l'expedició també va aconseguir descobrir una trentena d'espècies noves. [134]

1. Completa els espais següents sense cometre cap error d'ortografia.

Una inaca__able forma hipn__tica en espiral al fons del mar podr__a ser __animal m__s llarg del m__n. __s un sifon__for __ fa 46 metres. Per a fer__ una idea, l'e__emplar supera en llarg__ria l'animal més gr__s que __ existit mai__ la ba__ena blava. El __an tro__ar a mi__ans de __arç de 2020 un grup de cient__fics de l'Schmi__ Ocean __nstitute a les profunditats del mar australi__.

__aspecte llumin__s i pl__cid de la criatura amaga un depredad__. Est__ format per mo__s organ__smes amb petits tent__cles urtica__, que act__en com una __nica cadena dins de __aig__a.

El descobrime__ va ser una aut__ntica sorpresa, perqu__ van tro__ar l'esp__cimen __uan el submar__ torna__a a la superf__cie despr__s d'arri__ar a una gran profunditat. A m__, l'expedi__ tamb__ va aconse__ir descobr__ una trentena d'esp__cies no__es.

2. Destaca en colors les grafies del text que et resulten més difícils.

3. Lletreja les paraules que et dictaran.

1. **Escolta** el text una vegada sencera. Ací no has d'escriure. Fixa't en la pronúncia.
2. **Escriu amb bolígraf blau** cada fragment dictat (només es dictarà dos vegades). Si et perds, deixa un espai en blanc.
3. **Torna a escoltar** el text sencera. Ara és quan has de revisar el dictat, fixar-te en la puntuació i completar els possibles espai en blanc.

1. **Subratlla en boli verd o roig** les paraules mal escrites i reescriu-les dalt.
2. **Registra les faltes** no repetides en el quadre i corregix-les.

LLETRES

quan <u>cuan</u>	Gerard <u>Gerard</u>	arribàvem <u>arrivabem</u>	estranger <u>extranjer</u>
---------------------	-------------------------	-------------------------------	-------------------------------

SIGNES

perquè <u>perque</u>	això <u>aixó</u>	l'obra <u>la obra</u>	es dutxa <u>és ducha</u>
-------------------------	---------------------	--------------------------	-----------------------------

3.7. EXPRESSIÓ ESCRITA

REDACTAR UNA NOTÍCIA

TEORIA

1. **Definició.** Una notícia és una informació sobre un fet actual transmesa per un mitjà de comunicació. Tipològicament, és una narració perquè conta fets que han succeït en el temps. En una **narració periodística** com és la notícia, els **fets** que es contenen són **reals**, mentre que en una narració literària els fets són ficticis.
2. **Estructura.** En les notícies de la premsa (escrita o digital), la informació s'estructura de més rellevant a més poc important.
 - a) El **titular** encapçala la notícia, que destaca la informació rellevant amb lletres grans i en negreta.
 - b) Generalment, baix del titular hi ha una **entrada o lead**, que és una oració o un paràgraf que sintetitza la informació.
 - c) El **cos** de la notícia és la part més extensa, que detalla la informació.
 - d) Del cos es poden extraure **destacats**, que són oracions que es ressalten.
 - e) Finalment, la notícia conté **informació gràfica**, sobretot fotografies.
3. **Característiques**
 - a) La notícia ha de respondre a les **6 preguntes** bàsiques del periodisme (en anglès, les 6W): qui?, què?, on?, quan?, com? i per què?.
 - b) Com que la finalitat de la notícia és informar amb **objectivitat**, el registre és neutre o formal, no s'usa la 1a persona del singular, no hi ha lèxic valoratiu i no s'usen expressions col·loquials. Les paraules en estil directe van entre cometes.
4. **Exemples.** Les notícies apareixen en els mitjans de comunicació, i poden ser escrites (premsa), orals (ràdio) i audiovisuals (televisió).

COMENTARI

L'escrit sobre el torró és una _____ perquè narra fets reals relativament actuals i es va publicar presumiblement en un _____, concretament la premsa. La informació es dividix en cinc parts: el _____ ("El torró de Xixona i Alacant..."), l'_____ ("Les vendes del dolç..."), el _____ (6 paràgrafs) i un _____ ("La producció de...") i dos _____ de les dos varietats de torró.

La notícia respon a les 6 preguntes bàsiques del _____: sabem _____ passa (l'augment d'exportacions de torró), _____ informa (el Consell Regulador), _____ es produïx (a Xixona i Alacant), _____ s'exporta (el Nadal de 2017), _____ s'aconsegueix l'èxit (amb la Denominació d'Origen) i _____ s'exporta tant (perquè es ven molt a Amèrica). Com que la finalitat de la notícia és informar de forma _____, el registre és neutre o formal, predomina la _____ persona del singular, no hi ha lèxic valoratiu i no es fan servir expressions col·loquials.

PRÀCTICA

1. **Objectiu.** Ahir dissabte dos bussejadors van descobrir un vaixell afonat a 3 km de la costa de Benicarló. Tu eres periodista del diari *Levante* i t'has d'encarregar de redactar una notícia de la troballa d'ahir que tinga **entre 120 i 160 paraules**.
2. **Estructura.** Escriu un **titular** i una **entrada**. A continuació, escriu la **signatura** (el nom del periodista que ha redactat la notícia, o siga, tu). Pel que fa al **cos**, dividix-lo en paràgrafs (tres com a mínim) i inserix un **destacat**.
3. **Característiques.** No oblidés respondre a les **6 preguntes** bàsiques del periodisme: qui?, què?, on?, quan?, com? i per què?. I recorda que la notícia ha de ser **objectiva**; per tant, no uses la primera persona del singular ni lèxic valoratiu ni expressions col·loquials. Inclou alguna declaració dels bussejadors entre cometes.
4. **Connectors.** Utilitza connectors temporals per a ubicar els fets en el temps (a *continuació*, *finalment*...). Consulta el quadernet.
5. **Presentació.** Segueix les cinc regles per a presentar fulls que tens en el quadernet.
6. **Revisió.** Rellig la redacció de dalt a baix abans de lliurar-la i assegura't que no conté incorreccions.

CRITERIS D'AVUACIÓ

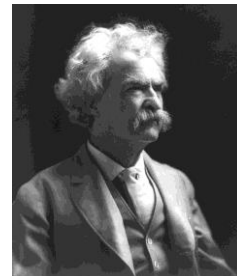
1	Adequació. ¿S'ajusta a les instruccions rebudes (tema, tipus de text, número de paraules, registre, presentació...)?	0	1	2
2	Coherència. ¿El missatge és clar? ¿S'entén bé en conjunt? ¿Segueix un orde lògic? ¿Les idees estan ben estructurades?	0	1	2
3	Cohesió. ¿Delimita les oracions amb punts? ¿Usa correctament els signes de puntuació en general? ¿Fa servir connectors per a relacionar les oracions?	0	1	2
4	Originalitat. ¿El missatge és atractiu? ¿Capta l'atenció del lector? ¿Ressalta sobre els altres? ¿El vocabulari és variat, ric i precís?	0	1	2
5	Correcció. ¿Segueix les normes lingüístiques del seu nivell (ortografia, flexió, sintaxi...)? ¿El vocabulari és correcte i adequat (<i>llavors, després, fins a...</i>)?	0	1	2

3.8. LITERATURA

1870-1890

3.1. Mark Twain

Mark Twain (1835-1910) és el pseudònim de l'escriptor i humorista estatunidenc Samuel Langhorne Clemens. Twain fou popular per la seua **sàtira**¹ i va ser amic de presidents, artistes, grans empresaris, i membres de la reialesa europea. Les seues novel·les més destacades són *Les aventures de Huckleberry Finn* (1885) i **Les aventures de Tom Sawyer** (1876). Este últim llibre relata uns mesos en la vida del jove Tom en una ciutat menuda prop del riu Mississipí. Tom, que és **orfe**², és criat per sa tia Polly. Ell i el seu amic Huckleberry són dos xics rebels que viuran experiències poc convencionals.

En el seu esforç per fer alguna cosa que el fera sobreixir, Tom es posà a idear plàners, però tots tenien alguna pega que els feia impracticables. Ja estava desesperat, quan els diaris de Saint Louis van començar a parlar d'un viatge pròxim a Europa amb globus. Tom pensà que hauria d'anar a veure el globus, ja que difícilment se li presentaria una altra oportunitat; però no s'hi va decidir fins que Nat Parsons anuncià el seu viatge amb el mateix fi. No pensava permetre que Parsons tornara al poble explicant a tothom que havia vist el globus, mentres que ell, Tom Sawyer, hauria d'escoltar i callar. Així és que, presa la decisió, ens en vam anar cap allà els tres: Tom, Jim i jo.

El globus en qüestió era de dimensions colossals, de línies nobles, amb ales, aletes i una infinitat de coses que el diferenciaven de tots els que fins llavors havíem vist en gravats. Estava als afores de la ciutat, en un camp obert, al final del carrer Dotze. Quan hi vam arribar, hi havia al seu costat una multitud observant-lo i ridiculitzant-lo amb tota mena de carasses i burles; no només al globus, sinó també a l'home que seria el seu tripulant. Era un individu prim, pàl·lid, amb una brillantor suau als ulls, que pareixia el reflex de la lluna. Tal com dic, la gent es reia d'ell dient-li, entre altres coses, que el globus no pujaria i que no s'envolaria ni un metre.

L'home va acabar per enfadar-se i es dirigí als burletes amb el puny en alt i dient-los que eren unes bèsties cegues, però que prompte arribaria el dia que reconixerien que havien estat davant d'un d'aquells hòmens que creen civilitzacions i que, encara que foren tan ignorants, els seus fills mateixos o els seus nets li farien un monument en el mateix lloc on ara es trobaven; que el seu nom perduraria per tots els segles i una pila de coses més, que jo no vaig entendre.

A cada afirmació de l'home, la gent encara reia més sorollosament. Els més **insolents**³ li cridaven preguntant-li coses **inversemblants**⁴, com ara quant li havien de pagar per a que no volara, l'edat de l'àvia del gat de la germana i totes les brofegades que se li acudix a la xusma quan es desboca. Val a dir que algunes de les coses que li deien al

¹ **sàtira** Composició en vers o en prosa en la qual se censura una conducta o es posa en ridícul una persona o una cosa.

² **orfe** Que ha perdut (una persona menor d'edat) el pare i la mare o algun dels dos.

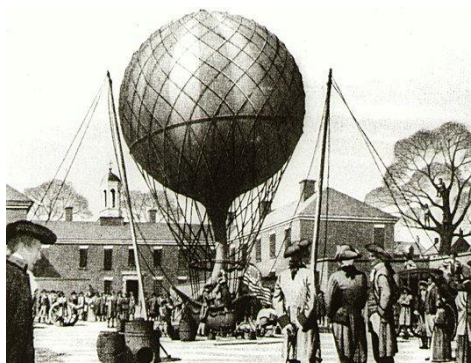
³ **insolent** Que ofèn o molesta perquè és irrespectuós, atrevit, insultant o superbiós.

⁴ **inversemblant** Que no té aparença de veritat, que es pot considerar veritat.

pobre home tenien la seua gràcia, però no era just ni valent ficar-se tants contra un a soles. Després d'aquell ruixat, l'home es quedà mut, fins al punt que pareixia que s'havia deixat la llengua a casa.

Però, al cap i a la fi, ¿què els podia haver contestat? No li hauria servit de res, sinó més aviat al contrari, perquè els que tenien facilitat per a fer acudits, encara hagueren **atíat**¹ més el foc. Allà el tenien els facinerosos, completament a la seua mercé, la qual cosa no era culpa d'ell, sinó de la seua naturalesa; no s'hi podia fer res. Era un home de bon natural, incapaç de fer mal a ningú; només tenia el defecte de ser un geni, com deien els diaris, i no crec que això siga cap mal... No tots podem ser assenyats; hem de ser tal com ens ha fet Déu. Per a mi, els genis són uns païos que creuen que ho saben tot i no volen escoltar mai els consells dels altres; sempre van pel seu propi camí, i això fa que tothom se n'aparte i els menysprea, cosa que trobo perfectament natural. Si foren més humils i escoltaren consells intentant aprendre'n alguna cosa, els aniria molt millor...

La part en què havia de viatjar l'home del globus semblava a una barca; era espaiosa i tenia compartiments impermeabilitzats per dins, on es podia guardar tota mena de coses; fins i tot hi havia lloc per a posar-hi un llit. Vam pujar a bord i ens vam trobar amb

unes vint persones, entre les quals estava el vell Nat Parsons. El "professor" del globus continuava els seus preparatius, mentre els visitants començaven a abandonar la barca, d'un en un. L'últim en baixar seria Nat, però ¡de cap de les maneres estàvem disposats a permetre que poguera anar explicant que havia sigut l'últim en eixir del globus! Vam fer voltes i més voltes, fins que ens vam quedar els tres a soles, ja que el vell es va cansar d'esperar i va baixar.

Quan el vam vore fora, ens vam disposar a baixar també nosaltres, jo el primer; però de sobte vaig sentir un crit i em vaig girar per a vore què passava. ¡Déu meu, la ciutat queia damunt de nosaltres, com si deixàrem caure en terra un mapa que tinguérem a les mans! Sense poder dir per què, em vaig trobar malament de repent; vaig mirar a Jim i el vaig vore verd de l'esglai i sense poder dir ni pruna; vaig buscar a Tom, i pareixia una estàtua. ¡La ciutat continuava caent i caent i nosaltres no hi podíem fer res, suspesos en l'aire! Les coses es veien cada vegada més petites i tota la ciutat pareixia que començava a encongirse; els hòmens i els carros pareixien formigues i cuques arrossegant-se pels carrers, que no eren més que fils o cintes. De seguida tot pareixia esfumar-se i la ciutat es perdé del tot; només es veia com una espècie de cicatriu damunt la terra i em va fer l'efecte que arribàvem a vore milers de milles a la redona, tot i que jo sabia que això no podia ser.

A poc a poc, la terra es convertí en una bola d'un color apagat, amb fils lluents que la solcaven pertot arreu i que no eren més que els rius. La viuda Douglas m'havia dit moltes vegades que el món era redó, però jo no vaig fer mai massa cas de les supersticions de la bona dona, sobretot quan deia això, i jo estava veent que el món era pla com un plat. Més d'una volta havia pujat al capdamunt del **turó**² i havia observat bé amb els meus propis ulls, perquè em pareixia que la millor manera d'estar segur d'una cosa era esta, vore-ho amb els

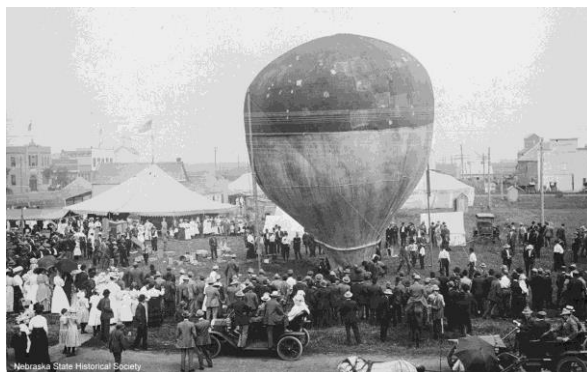
¹ **atíar** Avivar (el foc) remouent la llenya perquè es creme millor, o bé bufant o ventant

² **turó** Elevació del terreny no massa alta ni de pendent molt rost.

teus propis ulls, abans de creure tot el que t'expliquen, però sempre havia vist que la terra era xata i ben xata. No obstant això, ara veia que la viuda tenia raó; és a dir, tenia raó pel que fa a la resta del món, però no pel que fa al meu poble; eixa part és xata! Ho puc jurar pel que vullgueu!...

El "professor", o el que fóra l'home del globus, s'havia mantingut en silenci en un racó de la barqueta quan el globus es desenganxà de la Terra, però de sobte esclatà en un torrent de paraules d'indignació. Si fa o no fa, va dir això:

—¡Idiotes, més que idiotes! ¡Mira que dir que el globus no es podria envolar!...

Les aventures de Tom Sawyer

1. Marca amb una ics si les oracions següents són verdaderes o falses.

- a) V | F Tom no està disposat a deixar que Nat Parsons veja el globus i ell no.
- b) V | F Tom, Jim i Huckleberry van a Saint Louis a vore l'enlairament del globus.
- c) V | F Huckleberry sent admiració pel tripulant perquè el considera un geni.
- d) V | F Tom, Jim i Huckleberry volen ser els últims a baixar del globus.
- e) V | F Jim és l'únic que no es mareja al globus.

2. Completa estes oracions amb les paraules adequades perquè siguin verdaderes.

- a) El narrador d'esta història és _____.
- b) Tot i que Tom sempre intentava _____, només es va decidir a anar a vore el globus quan _____ va anunciar que hi aniria.
- c) Una gran multitud de persones es _____ del tripulant, dient-li que el globus no _____ mai.
- d) Nat Parsons va ser el _____ a baixar del globus.
- e) Des de dalt del globus, els carros pareixien _____ i els carrers, _____.

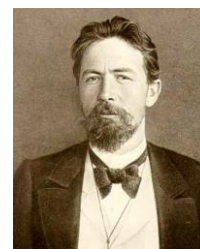
3. Encercla els adjectius que descriuen millor Huckleberry.

observador- impacient - agosarat – calmat – fanfarró- religiós – covard – tossut – lleial

4. ¿Què opina Huckleberry dels genis? Explica-ho amb més de 20 paraules.
5. Tot i que la viuda Douglas havia tractat d'explicar moltes vegades a Huckleberry que la Terra és redona, ell no s'ho havia cregut mai fins que... Explica-ho amb les teues paraules.
6. Imagina que eres un periodista del *Ramonzine*. Consulta l'apartat d'expressió escrita i redacta una notícia d'entre 80 i 120 paraules en què expliques què els va passar a Tom i als seus amics quan el globus es va enlairar.

3.2. Anton Txékhov

Anton Thékhev (1860-1904) fou un dels principals dramaturgs i narradors de Rússia. Va practicar la medicina durant gran part de la seua carrera literària, fins al punt d'afirmar: «La medicina és la meua legítima esposa i la literatura és la meua amant». Va acabar morint de tuberculosi, una malaltia infecciosa que sol atacar els pulmons i que en el passat no tenia a penes cura. Els contes de Txékhov tenen l'empremta de la millor literatura. Un d'ells és «**Els estiuejants**» (1885), que mostra com, quan la felicitat d'una parella es veu truncada per la família, cal fingir per a mantindre-la.

Una parelleta de nòvios es passejava amunt i avall per una andana de rodalies. Ell l'agafava per la cintura, ella se li arrapava i els dos eren feliços. Per darrere d'unes clarianes, els esguardava la lluna arrufant les celles: segur que sentia enveja i ràbia per la seua virginitat avorrida i malaguanyada. L'aire immòbil estava saturat de l'aroma dels **lilàs**¹ i dels cirerers de Santa Llúcia. Per l'altra banda de la via xisclava una **guatla maresa**²...

—¡Que bé, Saixa, que bé! —deia l'esposa—. Realment, pareix que tot açò siga un somni. ¡Fixa't que acollidor i dolç es veu eixe bosquet! ¡Que encantadors que resulten eixos pals de telègrafs fermes i callats! Donen vida al paisatge i diuen que allà, en algun lloc, hi ha gent..., civilització... ¿I no t'agrada, Saixa, quan el vent et fa arribar suaument a l'oïda el soroll d'un tren que passa?

—Sí... Però ¡quines mans més calentes que tens! Vària, això és perquè t'exaltes... ¿Què tenim avui per a sopar?

—Sopa freda i un pollastret... De pollastret, n'hi ha prou per als dos, i per a tu t'han portat de ciutat sardines i esturió sec.

La lluna es va amagar darrere d'un núvol, com si haguera ensumat **rapé**³. La felicitat humana li feia recordar la seua solitud i el seu llit solitari rere boscos i valls...

—¡Ara arriba un tren! —exclamà Vària—. ¡Que bé!

A la llunyania van aparéixer tres ulls lluminosos. El cap del baixador va sortir a l'andana, i en diversos punts de la via van començar a centellejar senyals lluminosos.

—Direm adéu al tren i anirem cap a casa —féu Saixa i després badallà—. ¡Que bé que vivim juntets, Vària, tan rebé que fins i tot és increïble!

El monstre fosc es va acostar a l'andana arrossegant-se silenciosament i s'aturà. Per les finestres mig il·luminades dels vagons començaven a vore's passar rostres ensonyats, barrets, muscles...

—¡Oh, oh! —va sentir-se de dins d'un vagó—. ¡Vària i el seu marit han vingut a rebre'ns! ¡Guaita'ls! ¡Vàrenka!... ¡Vàssetxka! ¡Oh!

Del vagó van saltar dos xiquetes que van penjar-se al coll de Vària. Darrere d'elles van aparéixer una dama grossa de mitjana edat i un senyor alt i prim amb les patilles

¹ **lilàs** Arbust de fulles simples i flors liles i oloroses agrupades en inflorescències paniculars, utilitzat en jardineria.

² **guatla maresa** Au d'un color gris negrós, amb el cap i el pit grisencs.

³ **rapé** Tabac en pols, especialment preparat per a aspirar pel nas.

canoses; després, un parell d'estudiants de batxillerat carregats amb l'equipatge; darrere dels estudiants, la institutriu, i darrere de la institutriu, l'àvia.

—¡Ja estem aquí, ja estem aquí, amic meu! —disparà el senyor de les patilles mentres estrenyia la mà de Saixa—. ¡Deus haver-te fartat d'esperar-nos! ¡Segur que has malparlat de l'oncle perquè no venia! Kólia, Kóstia, Nina, Fifa..., canalla, ¡feu un beset al cosí Saixa! Hem vingut tots, amb tota la xicalla, a passar tres o quatre dies. Espero que no siguem cap destorb. Tu sense compliments, eh!

La parella s'aborronà de vore tota la parentela. Mentres l'oncle xarrava i estampava besos, Saixa es va imaginar el quadre: la dona i ell cedrien als hostes les seues tres cambres, els coixins i les flassades; l'esturió sec, les sardines i la sopa, se'ls crusprien en un tres i no res; els cosinets arrancarien les flors, vessarien la tinta i **baladrejarien**¹; la tia explicaria nit i dia la seua malaltia (el solitari i el dolor a la boca de l'estómac) i que de soltera era la baronessa von Fintikh...

Saixa ja es mirava amb odi la seua jove esposa, i li va dir a cau d'orella:

—És per tu, que han vingut... ¡Així se'ls enduga el dimoni!

—¡No senyor, és per tu! —li contestà l'esposa, tota pàl·lida i també amb odi i malícia—. ¡Em pareix a mi que són els teus parents, no els meus!

Tot seguit va girar-se cap als hostes i els digué amb un cordial somriure:

—¡Benvinguts!

De darrere del núvol tornà a emergir la lluna; pareixia que somreia, pareixia que s'alegrava de no tindre parents. En canvi, Saixa va girar-se per a amagar als hostes la cara de pomes agres i de desesperació que feia, i els va dir tot **estrafent**² una veu alegre i **beatífica**³:

—¡Benvinguts! ¡Benvinguts, estimats hostes!

¹ **baladrejar** Cridar exageradament, moure cridadissa.

² **estrafar** Canviar una cosa per a dissimular.

³ **beatífic** Ple de serenitat, de placidesa.

“Els estiuejants”

1. Marca amb una ics si les següents afirmacions són verdaderes o falses.

- a) V | F Saixa és l'esposa de Vària.
- b) V | F Saixa i Vària passegen per l'andana després de sopar.
- c) V | F L'oncle de Saixa i la família han anat a casa Saixa i Vària a passar uns dies de vacances.
- d) V | F Saixa està contenta de vore la seua família després de tant de temps.
- e) V | F Saixa està encantada de pensar que els seus cosins baladrejaran tot el dia per sa casa.

2. ¿A quin personatge podem associar estes paraules?

- a) “Pareixia que somreia, pareixia que s'alegrava de no tindre parents”. _____
- b) “¡Que encantadors resulten eixos pals de telègrafs fermes i callats!” _____
- c) “¡Deus haver-te fartat d'esperar-nos! ¡Segur que has malparlat de l'oncle perquè no venia!” _____
- d) “De soltera va ser la baronessa von Fintikh”. _____
- e) “¡Em pareix a mi que són els teus parents, no els meus!”. _____

3. Completa este text per a vore com evoluciona la lluna al llarg de la història.

La lluna és pràcticament un personatge més del conte: està _____, i és capaç de sentir emocions, com Saixa i Vària. Al principi de la història, sembla que sent _____ de la felicitat que intuïx en la parella d'enamorats que passegen per l'andana de l'estació. De fet, _____ darrere d'un núvol quan s'adona que està sola. Però després que la família faça la seua aparició i descobrim que la felicitat de la parella és només aparença, la lluna torna a _____ i sembla que s'alegra de no tindre _____.

4. ¿Són sinceres les paraules de Saixa al final de la història? ¿Quina figura retòrica ho explica?

“—¡Benvinguts! ¡Benvinguts, estimats hostes!”

5. I tu, ¿has rebut mai una visita inesperada i incòmoda? Conta-la en més de 40 paraules.

REPÀS DEL TEMA 3

Fes les següents activitats de repàs a la llibreta.
Quan l'activitat és una pregunta, redacta la resposta de forma completa.

1. ¿Què és una notícia?
2. ¿En què es diferencia una paraula d'un sintagma?
3. **Encercla el nucli dels sintagmes subratllats i digues de quina classe són.**
Aquell ocell de plomatge verd era descaradament ufanós i piulava moltíssim, de manera que se sentia de ben lluny.
4. **Definix i exemplifica els conceptes lèxics següents:**
locució / frase feta / refrany
5. **Escriu el significat de les paraules següents:**
muscle / segell / llesca / marbre / temples
6. **Escriu estes paraules a la llibreta amb la lletra o les lletres que els falten.**
perqu__ / fen__men / cr__ixer / not__cia / parl__vem
tobog__n / esgl__sia / arque__loga / esmorz__veu / discut__en
per__ / paci__ncia / ex__men / tel__fon / est__tua
7. **Contesta les preguntes següents:**
 - a) ¿Qui va escriure *Les aventures de Tom Sawyer*? ¿En quin any?
 - b) ¿De què tracta bàsicament la novel·la *Les aventures de Tom Sawyer*?
 - c) ¿Qui va escriure el conte titulat "Els estiuejants"? ¿En quin any?
 - d) ¿Quin és l'argument bàsic d'"Els estiuejants"?

REPÀS DE LA PRIMERA AVALUACIÓ

1. El text següent extret d'un llibre d'Història conté tres errors, un de cada propietat textual. Detecta'ls els tres i explica per què són errors i com els corregiries.

Carlemany, rei dels francs, va expandir el seu regne per Europa occidental i central, i també per Itàlia i el nord-est d'Hispania. L'any 800 va ser coronat emperador pel papa Lleó III, emulant l'emperador bizantí i tractant de recrear l'antic Imperi Romà d'Occident. Entre elles destaquen la marca danesa, la marca bretona o la marca hispànica.

D'altra banda, Carlemany va dividir l'imperi en comtats, al capdavant dels quals Carlemany va situar alguns dels seus més fidels nobles: els comtes, que a mi em cauen malament. A més, Carlemany va crear les marques en les zones frontereres i encara no ben dominades.

2. Indica la categoria gramatical de les paraules que conformen estes construccions.

a) Molts treballadors veterans de la fàbrica com jo no cobrem prou, sincerament.

molts	adjectiu determinant		
treballadors			
veterans			

b) Esta camisa de lli sense botons és còmoda i ben bonica però costa massa.

esta			
camisa			
de			

3. Requadra el nucli dels sintagmes següents i digues de quina classe és cadascun.

Just aleshores sona el timbre de la porta, però Meritxell prefereix somiar un poc més, pensant en aquell xiquet grandot que li resulta tan encantadorament tímid.

Mentrestant, el teuladí del terrat ha tingut temps de posar-se a cobert i aquell gatet gris tan descarat ha botat molt àgilment des de la tàpia fins al jardí.

LÈXIC

4. Classifica les paraules en el quadre.

desfer, aquari, altaveu, bomber, soprano, parallamps, espòiler, literal, xat, prebenjamí

paraula derivada	paraula composta	cultisme	préstec

5. Completa el quadre amb els parells de paraules següents.

poma / pomes sal / salar sis / sisé veïns / veïnat
ferrer / ferreters llop / lloba lògica / il·lògica cosina / cosins

una paraula flexionada	dos paraules diferents

6. Escribe quatre paraules de la mateixa família lèxica que les arrels següents.

sol	
aigua	

7. Escribe 4 oracions, una amb cada locució proposada, i subratlla la locució. Cada oració ha de tindre més de 9 paraules.

locució adverbial	
locució conjuntiva	
frase feta	
refrany	

NORMATIVA

8. Completa les paraules amb les lletres que els falten.

destro__ar	conser__eria	boní__im	i__o__ili__ria	tra__ecte
__otidians	obser__a__a	mi__ion__ris	circu__fer__cia	i__uminaci__

9. Flexiona cada verb en el temps d'indicatiu corresponent.

present	imperfet		futur	condicional
passejar	acabar	beure	ser	voler

10. Traduïx estes oracions al valencià.

- a) Don't change your cell phone. → _____
- b) El yacimiento es del gobierno. → _____
- c) That's difficult but interesting. → _____
- d) Estaba allí porque quería. → _____
- e) This symphony orchestra is excellent. → _____

11. Subratlla la paraula mal escrita de cada sèrie i corregix-la.

- a) impossible, necessari, impressionant, positiu → _____
- b) cancel·lació, al·lèrgia, mil·leni, il·lusió → _____
- c) grabació, comprovar, acovardir-se, cavalcar → _____
- d) dolmen, fenòmen, entren, edén → _____
- e) claxon, audiòfon, rodamon, béicon → _____

12. De les quinze paraules següents, cinc estan mal escrites. Subratlla-les i reescriu-les baix correctament.

barregen, amfibi, quocient, tarjeta, estaran, basc, inocència, portàveu, assaborir, sabiesa, avorriment, terraqüi, tobogan, milímetre, girafa, impressora, fósfor, trienni

--	--	--	--	--

VOCABULARI

13. Escriu la paraula que correspon a la definició.

- a) _____: Ferramenta amb una fulla corba per a tallar herba o per a segar blat.
- b) _____: Collita del raïm.
- c) _____: Persona generalment jove que ajuda el capellà durant la missa.
- d) _____: En atletisme, salt executat per mitjà d'una barra molt flexible.
- e) _____: Membrana externa que protegeix els ulls.
- f) _____: Floc de cabells que es deixen caure sobre el front.
- g) _____: Habitable d'una comunitat d'abelles.
- h) _____: Part de davant de la cama on està la tibia.
- i) _____: Crustaci gran de pinces enormes que es sol cuinar amb l'arròs.
- j) _____: Recipient que servix per a contindre i abocar l'oli i el vinagre.

14. Tradueix els noms següents del castellà al valencià.

amapola	zanja	sello	yunque	tubería
ancla	guisantes	atún	despensa	codorniz

15. Completa les oracions amb la paraula adient.

- a) Es va deixar caure sobre el _____ de la cadira.
- b) L' _____ de l'avió va explicar les normes d'evacuació.
- c) Agafa el _____ i llava't les dents.
- d) Connecta el carregador del mòbil a l' _____.
- e) Als _____ sempre hi ha un rei i una fava.
- f) La samfaina porta bàsicament ceba, pimentó i _____.
- g) La meua veïna té dos periquitos tancats dins d'una _____.
- h) Col·loca les xulles damunt de les _____ i les torrarem a la brasa.
- i) Pugeu a la _____ que vos pot atropellar un cotxe.
- j) Al _____ de l'edifici hi havia un aparcament i diversos trasters.

LITERATURA

16. Digues a quina obra correspon cada una de les descripcions següents i indica en quin any es va publicar i qui la va escriure.

1	Un monstre creat per un científic intenta acostar-se als humans sense èxit.	Escriptor/a	
		Obra i any	
2	Reflectix la revolució industrial d'Anglaterra, com ara la brutícia de les ciutats.	Escriptor/a	
		Obra i any	
3	Un bisbe acull a sa casa un presidiari que es passarà la vida buscant justícia.	Escriptor/a	
		Obra i any	
4	Un xiquet orfe puja amb els amics a un globus i s'envolen accidentalment.	Escriptor/a	
		Obra i any	
5	Una feliç parella rep la visita inesperada d'uns parents i Saixa ha de fingir.	Escriptor/a	
		Obra i any	

APUNTS

IES Ramón Cid

Departament de Valencià

2023-2024

A large rectangular area containing 30 horizontal lines, intended for writing or drawing.